

ב"ה

ואביטה

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

שבע מצוות בני נח בעשרה הדברות | עמ' ב
הקלטה לכינוס תנועת בית דוד

התוועדות פדיון (חלק ראשון) | עמ' ו
פדיון הבן זושא-ישראל שי' ופדיון (ממאסר) האב
דוד-אור שי' שחר

"ויסע משה את ישראל" וסוגיא דקמצא ובר
קמצא | עמ' כב

שיעור שבת פרשת בשלח ע"ז

ברית צוריה שי' פרל | עמ' כט
ט"ז שבט ע"ז - כפ"ח

ברית שניאור-זלמן שי' דיין | עמ' לא
ט"ז שבט ע"ז - ראשל"צ

דבר יום ביומו תשע"ז (4) | עמ' לד
מסר יומי הנשלח וואטסאפ

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
מ	ת	ו	ר	ת	ד

יוצא לאור לקראת שבת
פרשת יתרו תשע"ז

לקבלת השיעורים: itiel@pnimi.org
לקבלת סרטוני הוואצאפ: 0507951105

י"ז שבט ע"ז - כפ"ח

שבע מצוות בני נח בעשרת הדברות

הקלטה לכינוס תנועת בית דוד

תוך עמודי אור - תרי"ג מצוות ו-ז מצוות בני נח | "אנכי" לישראל ו"לא יהיה לך" גם לבני נח | "לא תשא" - מקור ברכת ה' במצוות בני נח | שבת וכיבוד הורים לישראל | הלוח השמאלי - מצוות בני נח; "לא תחמד" - שרש אבר מן החי | שבת וארץ ישראל | מחשבת הגאולה מקרינה לאומות העולם | החילוק בין ישראל לעמים בכיבוד המסורת | יציאת מצרים בקריאת שמע - יעד ההתפשטות לאומות העולם

נפל פחד מרדכי עליהם". פחד לפעמים הוא משהו טוב, "פחד יצחק", שהפחד צוחק. החוש של חדש אדר, המתקרב, הוא חוש הצחוק.

נתבונן רגע בעשרת הדברות: אנחנו יודעים שיש שבע מצוות בני נח, שהם יסוד התורה שמפיצים לבני נח. ברגע שהוא מתחיל להתקרב אפשר להאיר לו יותר אור של תורה, ומותר לו לקיים עוד מצוות (כפסק הרמב"ם), אבל קודם כל יש את שבע המצוות שה' נתן לו בתורת משה ועלינו להביא אליו את המצוות שלו. נקדים שדברנו על **כתר** אותיות של עשרת הדברות, יש בתורה **תרי"ג** מצוות ויש דעה ששבע המצוות שמשלימות את ה**כתר** הן שבע מצוות בני נח. יש דעה אחרת, ששבע המצוות המשלימות את ה**כתר** הן שבע מצוות דרבנן, אבל יש את הדעה שאלה שבע מצוות בני נח.

"אנכי" לישראל ו"לא יהיה לך" גם לבני נח

האם שבע מצוות בני נח משתקפות בפשט בעשרת הדברות? כן, אפשר למצוא בפשט את שבע המצוות בעשרת הדברות, ואז תשארנה רק שלשה דברות שמיוחדים רק ליהודים. איך זה?

תוך עמודי אור – תרי"ג מצוות ו-ז מצוות בני נח

השבת קוראים בתורה את פרשת יתרו, שבמובן מסוים היא גולת הכותרת של כל התורה כולה, כי בה מתן תורה. הכתר של התורה הוא עשרת הדברות, שיש בהם בדיוק **כתר** אותיות, "**תוך** עמודי אור", כל אות היא עמוד של אור. כשיהודי עושה מצוה הוא נכנס לתוך עמוד של אור ונשאב למעלה עד אין סוף ממש.

אנחנו מדברים הרבה מאד בזמן האחרון על המהפכה הרביעית, שהיא להפיץ אור, אור של תורה, גם לאומות העולם, וככה לקרב את הגאולה. כל אחד צריך לחשוב על זה, מה הוא יכול לתרום למהפכה זו. חוץ מזה שצריך להפיץ אור בקרבנו, שאנחנו בעצמנו נתקרב, להפיץ אור לעוד יהודי וגם לעצמי, גם צריכים לחשוב בגדול, שבגדול אנחנו אחראיים על כל העולם כולו, וצריך שהאור שלנו יגיע לכולם ויקרב את כולם, עד כדי כך ש"ורבים מעמי הארץ מתייחדים", מתייחדים ממש, שזה גיור כהלכה, "כי נפל פחד היהודים עליהם", "כי

המצוות, כתוב "גוי ששבת חייב מיתה". שבת שייכת רק ליהודים, היא בן/בת הזוג של עם ישראל.

אחר כך בא כיבוד הורים, "כבד את אביך ואת אמך". זו לא אחת המצוות של בני נח, אבל ראה זה פלא שחז"ל מציינים שדווקא גוי קיים כל כך בהידור את המצוה של כבוד הורים עד שעלינו ללמוד ממנו. יש מקום אחר בחז"ל שרבי עקיבא אומר שראה גוי שהרג את אבא שלו, שיסה בו את הכלב שלו. מצד שרשם, גויים שייכים לאורות מרובים של עולם התהו, יש אצלם עוצמות של טוב תוהי לעומת רע תוהי. בכל אופן, זו לא אחת ממצוות בני נח. זאת אומרת שבלוח הימני של עשרת הדברות יש את שתי המצוות העיקריות של גוי, איסור עבודה זרה ואיסור ברכת ה', ושאר המצוות ששם לא שייכות לו.

הלוח השמאלי – מצוות בני נח; "לא תחמד" – שרש אבר מן החי

אבל בלוח השמאלי, מצוות בין אדם לחברו, הכל מצוות בני נח. איך? לא תרצח, לא תנאף, לא תגנב – בפירושו. מהי עדות שקר, המצוה הבאה? זו בעצם המצוה להקים מערכת משפט, דינים. בתוך הדינים צריך להקפיד שאף עד לא יעיד שקר, שהכל יהיה על פי צדק ועל פי מדת האמת.

מה המצוה האחרונה? "לא תחמד". זו גם המצוה האחרונה שקבלו בני נח, אחרי שקבלו את כל שש המצוות בזמן אדם הראשון, היתה עוד מצוה אחת שחיוכו עשרת הדורות לקבל, עד נח, והיא המצוה של "אבר מן החי". אנחנו מסבירים, וזה דבר פשוט, שאיסור אבר מן החי הוא עצם החמדה, הפן האימפולסיבי של הנפש, ולכן שום דבר לא אסור באכילה לבן נח, לגוי, חוץ מאבר מן החי – שהוא החמדה, עצמת החום של היצר, שבצורה אימפולסיבית תופס אבר חי וקורע אותו, תולש אותו ואוכל אותו. עוד פעם, מצות "לא תחמד" היא שרש, קשורה בעצם, למצוות אבר מן החי.

הדבר הראשון, "אנכי הוי' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" מיוחד ליהודים, "אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים", יציאת מצרים היא ליהודים, אנחנו יצאנו ממצרים ומעתה "עבדי הם ולא עבדים לעבדים".

אבל הדבר השני, בן זוגו, עד כדי כך ששתי הדברות הראשונות שמענו מפי הגבורה, "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני", היא גם לבני נח שאסורה להם עבודה זרה. אם הדבר הראשון הוא רק האמנת אלקות, מציאות הבורא, הוא גם שייך לגוי, לא כמצוה אלא כתנאי לכל המצוות, אבל ברגע שכתוב שם "אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" המצוה הזו מופנית באופן מיוחד לעם ישראל (וזה גופא הטעם למה לא נאמר "אשר בראתי שמים וארץ", וכידוע הקושיה בזה).

שני הדברות הראשונים (שמפי הגבורה שמענו) הם כנגד שני פרצופי הכתר – עתיק יומין ואריך אנפין. עתיק יומין הוא סוף הארת המאציל העליון ואריך אנפין הוא ראשית הנאצלים. ובנפש, הם כנגד תענוג ורצון בהתאמה. מזה מובן למה הדבר הראשון שייך ליהודים דווקא (הרי ליהודי יש "חלק אלוה ממעל ממש", ניצוץ של המאציל העליון) ואילו הדבר השני שייך לכל באי עולם. גם מובן לפי זה הקשר בין הדבר הראשון, "אנכי וגו'", והדבר הרביעי, "זכור את יום השבת לקדשו" – מקור התענוג האלהי וענג שבת, וכמו שיתבאר.

"לא תשא" – מקור ברכת ה' במצוות בני נח

הדבר הבא, "לא תשא", היא המקור של איסור ברכת ה' שבשבע מצוות בני נח. גם, הולך יחד עם איסור עבודה זרה, הדבר הסמוך לו מלפניו.

שבת וכיבוד הורים לישראל

אחר כך יש את שבת. שבת לא שייכת לבני נח, עד כדי כך שדווקא עליה, יותר משאר

שלנו. בנוגע לשבת ושלמות הארץ, המסר הנ"ל, האור של שבת (אור = 207, שבת = 702 – היפוך ספרות, סימן של השלמה זא"ז), האור של ארץ ישראל (ארץ ישראל = אור הכתר), יופץ וגם ידליק את הניצוץ בלב של כך וכך לעת-עתה-אינם-יהודים שירצו להתקרב ולהצטרף לעם ישראל (כגרי צדק), ואז יזכו גם הם לחלק בארץ ולשמור שבת, לטעום מענג שבת.

החילוק בין ישראל לעמים בניבוד המסורת

נסביר נקודה מיוחדת לגבי כיבוד הורים: יש שלשה טעמים בראשונים למצות כיבוד הורים. הטעם הראשון הוא שצריך לכבד את ההורים כי הם שותפים עם הקב"ה בכריאה שלו. יש איזו השתקפות של הקב"ה בהורים, שאני מכבד את ההורים אני מכבד את ה'. זו דעת הרמב"ן, לכן גם מובן למה הדבר הזה נמצא בלוח הימני, השייך למצות שבין אדם למקום. יש את סברת ספר החינוך, פשוט לא להיות כפוי טובה לאבא ואמא שהתמסרו ממש, גם בצער העיבור והלידה ובעיקר במשך כל הגידול שלי וכו'. אבל יש גם דעה שלישית, באמצע, שהיא דעת האברבנאל, שעיקר הטעם של כיבוד הורים הוא כי דרך ההורים עוברת המסורת של התורה, האמת עוברת מדור לדור, מאב (ואם) לבן ("שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך"). ההורים שלי מנחילים את המסורת, וה'תודה רבה' שאני אומר להם והכבוד שאני מכבד אותם הוא בעיקר בגלל הדבר הזה.

נחשוב על לא-יהודי, על גוי, לכאורה גם הטעם העליון של הרמב"ן וגם הטעם התחתון של החינוך שוים במדה מסוימת אצל הגוי. הורי הגוי לא הולידו אותו לבד אלא עם השותף השלישי, ה', והם אם היו טובים גמלו לו הרבה טוב, כטעם החינוך. אבל מה שאין, ולא רק שאין אלא ההיפך אצלם, הוא הטעם השלישי (של האברבנאל, הטעם האמצעי בין הרמב"ן לחינוך) – כנראה לכן לא מצוים בכך, וזה

כך מצאנו את כל שבע המצוות בתוך עשרת הדברות בפרשת השבוע.

שבת וארץ ישראל

נחזור לשבת קדש: קודם כל, איפה ארץ ישראל נמצאת בתוך עשרת הדברות. כתוב בחסידות שארץ ישראל במקום היא-היא שבת בזמן. איפה שיש שבת ושמירת שבת יש גם שלמות ארץ ישראל. לגבי משהו מעשי מאד של תנועת הנוער בית דוד, זה לשים דגש מיוחד על שמירת שבת כמובן, וגם על פעילות בשבת – פעילות שעושים בשבת, שעושים כינוסים, עושים "הקהל" בשבת, מעוררים את הלב.

כל ההתעוררות שלנו לפעול למען ישוב ארץ ישראל, שלמות ארץ ישראל, למען הגאולה, למען מלכות בית דוד – התנועה נקראת בית דוד כי רוצים מלכות בית דוד במהרה בימינו ("ובקשו את הוי' אלהיהם ואת דויד מלכם") – מתי הזמן הכי טוב לחשוב על זה וגם לתכנן את זה? בשבת לא עושים תכנוני חול, "כל מלאכתך עשויה", אבל דווקא בשבת זה הזמן הכי טוב לחשוב על ארץ ישראל ועל הגאולה ולתכנן מה עלינו לעשות כדי לזרוז את הגאולה.

מחשבת הגאולה מקרינה לאומות העולם

היות שהגאולה היא גאולה גם לאומות העולם, מחשבת הגאולה בשבת היא הקושרת את קדושת השבת גם לאינם-יהודים. "מחשבת מועלת" – קרינת המחשבה הטובה שלנו אודות הגאולה החוצה מגיעה בפועל לאינם-יהודים ומעוררת אותם לחזור בתשובה (שבת אותיות תשוב כנודע). זה הדבר הרביעי.

גם את שני הדברות האחרים, "אנכי וגוי" ו"כבד את אביך ואת אמך וגוי", שלכאורה מיוחדים לנו, צריכים לחשוב כיצד הם קשורים לגאולה וממילא איך הם קשורים גם לאומות העולם. ברגע שחושבים ככה מאירים את האור של המצות הללו החוצה, זו המהפכה הרביעית

מוציא אותנו לגמרי ממצרים. מתי אנחנו מקיימים כל יום יציאת מצרים? כתוב בספר התניא שזה ב"שמע ישראל", שאז יוצאים מכל המיצרים.

"שמע ישראל" שייך לגוי? לכאורה לא, כתוב בו "הוי' אלהינו". אבל רש"י מסביר ש"הוי' אלהינו" היינו רק בזמן הזה, אבל או-טו-טו באים ל"הוי' אחד", "כי אז אהפוך אל עמים וגו'", כולם יעבדו את ה' שכם אחד. כמו שהשייכות של אחדות ה' שייכת לכולם, כך גם יציאת מצרים נוגעת לכולם. זה מסביר את אחד ממחוללי המהפכה הרביעית, החיד"א הקדוש, שהמליץ לשר שהיה בקשר איתו ושאל מה טוב לו לומר כל יום, שיאמר "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד". למרות שעדיין הוא לא ישראל ולא הגענו ל"הוי' אחד", צריך גם הוא, כגוי טוב, כבר להתבונן ולהתדבק ב"שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד".

חיזוק לאברבנאל – כי לא רק שההורים לא מנחילים לבניהם תורת אמת אלא מנחילים להם דמיונות שוא, עבודה זרה וכפירה ר"ל. לכן לא שייכת אצלם המצוה הזו.

אבל שוב, כאשר נפיץ להם את האור, שגם הם יהיו שייכים לתורה, אז גם להם תהיה שייכות למצות כיבוד אב ואם. שנזכה בקרוב שיהיו גם גוים טובים, כאשר נלמד אותם תורה, וגם לא יהיה רק דור ראשון אלא גם דור שני וכו', שהאבא והאמא יחנכו את הילדים לאור התורה שמאמינים בה, ואז יהיו כל הסבות לגוי לכבד את ההורים.

יציאת מצרים בקריאת שמע – יעד

ההתפשטות לאומות העולם

נסיים בדבר הראשון, "אנכי הוי' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" – אמונה בה', "אנכי וגו'", ואמונה בהשגחה פרטית, ועד לתכלית ההשגחה הפרטית שה'

מוצאי י"ג שבט ע"ז - עוד יוסף חי, יצהר התועדות פדיון (חלק ראשון)

פדיון הבן זושא-ישראל שי' ופדיון (ממאסר) האב דוד-אור שי' שחר

א. "ויסע משה" - להתקדם לקראת היעד | ב. "באתי לגני" פ"ז (4): עלית הדל וירידת הרש | ג. ישמח לב: ענוות רבי זכריה בן אבקילוס שלא גילה רוח קדשו | ד. ביאורים נוספים בענוות רבי זכריה בן אבקולס

בשיחה² שבני ישראל חכמים ונבונים ולא היו סתם באיזו תאווה ביוזם. בני ישראל שמעו את הצו האלקי "ונצלתם את מצרים", שצריך לנצל את מצרים ולהוציא משם את כל הניצוצות שיש במצרים, והנה יש הזדמנות – הזדמנות היא השגחה פרטית מן השמים – שיש פה המון מה להוציא מהם וסברו שזהו רצון ה' יתברך, שנשאר פה עד שנגמור את כל הבירורים, להוציא את כל הניצוצות שיש כאן, הכסף והזהב והיהלומים של המצרים. על זה משה רבינו אומר 'די, מספיק, נסתיימה עבודת הבירורים'. יש לומר שזה המקור של מה שהרבי אמר אלפי שנים אחרי זה ש"נסתיימה עבודת הבירורים" – צריך לזה מקור בתורה, וכבר לפני מתן תורה נסתיימה עבודת הבירורים, רק שאז היו אלו **רב** ניצוצים, ועדיין נשארו בזמן הגלות **פו** (כמנין **אלהים**) ניצוצים לברר.

בכל אופן, את הרעיון שמספיק לברר וצריך להתקדם הלאה לומדים מהפסוק "ויסע משה את ישראל מים סוף". מהו ים סוף? גם רמז לביות הים. סוף הוא גם לשון לאסוף, איסוף, מספיק לאסוף ניצוצות – נוסעים הלאה. לאן נוסעים הלאה? מה התכלית של יציאת מצרים? "תעבדון את האלהים על ההר הזה", צריך להתקדם לקראת הר סיני, היעד האמתי שלנו. בימינו אנו, הדור שלנו, צריך לנסוע לקבל את

א. "ויסע משה" – להתקדם לקראת היעד

לחיים לחיים. הרבה שמחות. מזל טוב לכולם.

"ויסע משה" – מקור ש"נסתיימה עבודת הבירורים"

ידוע מה שהרבי אמר ש"נסתיימה עבודת הבירורים" ועכשיו צריך להתעסק בעבודת היחודים. יש לכך אסמכתא בפרשת שבוע, כידוע שצריכים "לחיות עם הזמן", לכן נתחיל עם פרשת השבוע – פרשת בשלח³. בפרשה יש את קריעת ים סוף, שירת הים, אחר כך מרים שרה עם הנשים "שירו להוי' כי גאה גאה", ואחר כך התורה מספרת "ויסע משה את ישראל מים סוף". רש"י מפרש שהיה צריך להסיע את היהודים בעל כרחם, קדימה, מספיק להיות כאן.

למה היה צריך בעל כרחם של היהודים להסיע אותם? למה לעזוב את החויה של קריעת ים סוף ושירת הים? רש"י אומר שהיו עסוקים בביות הים, "מרובה ביות הים יותר מביות מצרים" – המצרים עטרו את הסוסים שלהם והרכיבים שלהם עם זהב ויהלומים. מסביר הרבי

² לקו"ש חכ"א עמ' 77 ואילך.

³ בהבא לקמן ראה גם שיעור פרשת בשלח ש"ז.

שכס"), מקום מצוין, מקום מלא נצו"ק (אם רפח עולה ד"פ עב הרי שכס עולה ה"פ עב!), ואז "ויעתק [משמע בכח, קשה להפרד משכס] משם ההרה מקדם לבית אל [מתקדם לקראת היעד, לבנות בית לאל עליון]". אבל אחר כך הוא עוד נוסע הלאה, לא עומד, גם בתחנות הטובות, כל הזמן הוא נוסע הלאה.³ לאן הוא נוסע? "הנגבה". כתוב בחסידות ש"הנגבה" היינו אור אין סוף – "עד ולא עד בכלל" בעולם הזה, וכמו שמסביר רבי אייזיק שלעתיד לבוא יהיה "עד ועד בכלל", שיגיע ליעד לגמרי, לאין סוף.

בין "רצוא ושוב" ל"הלוך ונסוע"

כתוב בחסידות שעל חיות הקדש כתוב "והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק". כך בחיות הקדש, אבל בנשמות – שהן יותר גבוהות ממלאכים – כתוב הפסוק של אברהם אבינו, "ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה". יש "רצוא ושוב" ויש "הלוך ונסוע".⁴

לפי פשט אני חושב ש"נסוע" הוא יותר מ"הלוך", כמו שהיום הליכה היא ברגל ונסיעה היא ברכב או במטוס – קודם הוא הולך, אבל אחר כך, כשהוא תופס תאוצה, לא מספיק לו ללכת והוא מתחיל לנסוע. אבל בחסידות כתוב משהו אחר, שבתוך התנועה המתמדת שלו, ה"הלוך" הוא כנגד ה"רצוא" שלו ובמקום "שוב" כתוב "נסוע". כלומר, יש משהו במלה "נסוע" שהוא כמו "ויחנו", שלכאורה ההיפך –

ה"תורה חדשה מאתי תצא" מפי משיח צדקנו. לפעמים מתעכבים בשל סברא תורנית, שיש פה עדיין מה לעשות, יש פה איזו סיטואציה שצריך לנצל. קרה משהו ויש אפשרות לנצל את הסיטואציה למען המטרה, ואומרים – לא, "תמים תהיה עם הוי' אלהיך", מספיק לנצל את המצב, צריך עכשיו רק להתקפל מכאן, עם כל הגדולה שיש כאן, ולהתקדם לקראת היעד.

אחרי כל סיום – לנסוע הלאה

הדבר הזה בעצם נכון לגבי כל דבר שקורה בחיים. יש שמחה – היום יש שמחה – אז עושים התוועדות. עכשיו אנחנו יושבים כאן ושרים הרבה שירים ביחד, שזו שירת הים, אומרים לחיים, אבל באיזה שלב צריך לומר 'מספיק'. מצד אחד, הרבי היה אומר שצריך לשבת ולהתוועד עד שיבוא מלך המשיח, לא לקום, אבל מה שהוא התכוון שצריך להתעקש על התכל'ס. כאן אנחנו אומרים זאת בצורה אחרת, שצריך כל הזמן לזכור מה התכלית וצריך לחנות, "ויחנו... ויסעו" – יש תחנות, אבל אחרי כל תחנה בחיים צריך להתקפל משם ו'סע הלאה, תסע מכאן'. שוב, יש סברא שאפשר לנצל את המצב הזה עדיין, לא מיצינו את המצב, וצריך לבוא משה רבינו לומר ברוח הקדש שלו – נכון, לא נצלנו את המצב עד הסוף, אבל "נסתיימה עבודת הבירורים", לעת עתה על כל פנים, וכעת צריך להמשיך לקראת היעד.

שרש הסעת משה בנסיעת אברהם

איפה כתוב פעם ראשונה "ויסע", רק בניקוד אחר? כאן כתוב "ויסע משה את ישראל מים סוף", פועל יוצא, הסיע אותם בעל כרחם. אבל פעם ראשונה כתוב אצל אברהם אבינו "ויסע אברהם הלוך ונסוע הנגבה", אותן אותיות בניקוד אחר. אצל אברהם הוא "ויסע".

גם כן, הוא צריך לקום – איפה הוא היה קודם? בשכס ("ויעבר אברם בארץ עד מקום

³ שלשת הפעלים: "ויעבר [רפח]... ויעתק... ויסע" = 1020 = השגחה פרטית = "רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר", וד"ל.

⁴ "רצוא ושוב" = 611 = תורה, "הלוך ונסוע" = 253, משולש 22, "מוצא פי הוי'". ההפרש ביניהם = משיח. "הלוך ונסוע" במשולש היינו הנקודה האמצעית של משיח במשולש, כנודע הנוסחה בזה.

”שמור” לנוקבא, אלא נוסעים הלאה, בחינת דכורא, ”זכר חסדו”, ”חסד לאברהם”).

לא להתעכב במשבר עמונה

על מה כל זה נאמר? לפעמים יש בחיים גם כשלונות-לכאורה, לא דברים טובים שקורים, אבל אחרי הלכאורה-כשלון נדמה שיש משהו להרויח, שכדאי להתעכב ולהרויח כמה שאפשר להרויח מהמצב, ואחר כך נלך הלאה. ”ויסע משה את ישראל מים סוף”, זה לא חישוב נכון. מה שהם הספיקו לקחת הוא לא הוציא מידם. אדרבא, כתוב ”גדולה ביזת הים מבית מצרים”, סימן שהיתה שם ביזת הים, רק מהר-מהר לגמור עם זה, אנחנו יש לנו יעד וצריך להתקדם לקראתו.

הווארט הזה היה בשביל כמה חבריה שיושבים פה והיו בעמונה. בקשר למשבר הזה שעברנו – היו הרבה משברים שעברנו, ה' יעזור שלא יהיו עוד משברים כאלה. בכל אופן, גם כמו שאמרנו כרגע, כאשר יש משבר יש גם איזה רווח בסוף, ישנם לקחים ללמוד וכו'. אפשר לשקוע בזה, לנסות לנצל את המצב עד הסוף, או סתם להתעצב תוך כדי געגועים, לא להתנתק (להעתק) מעמונה... צריך כמה שיותר מהר להפסיק לשקוע במה שהיה, קצת להדחיק זאת, ונוסעים הלאה – נוסעים ליעד האמתי שלנו. מספיק ביזת הים, גם מלשון ביזוי, לבזות את אלה שיזמו וביצעו את הרס ישוב יהודי בארץ ישראל. שוב, נוסעים הלאה ליעד האמתי, בלשון הרבי – הגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו.

משמחת הסיום ליעד האהבה האין סופית

גם בדברים טובים זה ככה, כאן, בפרשת שבוע, מדובר בדבר הכי טוב, קריעת ים סוף. שוב, מה שמשה רבינו מחדיר בנו הוא בעצם מחדיר בכל עם ישראל את נשמת אברהם אבינו, שרש נשמת אברהם, אב-רם, ”השכל הנעלם מכל רעיון”, שרק ”הלוך ונסוע הנגבה”,

לא שנוסע יותר מהר, אלא שנח קצת בין הליכה להליכה.

מה ההבדל בין ”רצוא ושוב” ל”הלוך ונסוע”? כתוב שב”רצוא ושוב” המלאכים שבים לאחור, לא מתקדמים באמת אלא רצים קדימה וחוזרים למקום הראשון שלהם כל הזמן, יש דופק – אל תקרי חיות אלא חיות – אך לא באמת מתקדמים. אבל בנשמות כתוב ”ונתתי לך מהלכים בין העמדים” – המלאכים באמת נקראים עומדים, עם כל ה”רצוא ושוב”, אבל הנשמות מתקדמות, ”מהלכים”, ”הלוך ונסוע”. אם כן, במלה ”נסוע” יש דבר והיפוכו, ושניהם אמת, שיש משהו שאדם בפנימיות עוצר בשביל לתפוס עוד יותר תאוצה. אפילו בתוך זה שהוא טס בשמים, דווקא שם יש לו את העצירה, את התחנה. זו ממש נשיאת הפכים.

נסיעה מתוך אהבה

למה ה”הלוך ונסוע” כתוב אצל אברהם אבינו, ולא אצל מישהו אחר? אברהם הוא מדת האהבה והחסד, ”חסד לאברהם”. עיקר מה שיהודי צריך לנסוע הלאה הוא מתוך אהבה, מתוך אהבת ה', מתוך אהבת ישראל. גם כשהוא מודה לה', ועושה סעודה ושר שירת הים ובו את ביזת הים שלו, שלפי דעתו זו המצוה הכי גדולה שהוא יכול לעשות כעת, פתאום צריך לחשוב שיש איזה יהודי שצריך לעשות חסד איתו, או שגם הקב"ה צריך לעשות איתו חסד, יש איזו מצוה בין אדם למקום שצריך כעת לעשות. אז צריך להתקפל מהמצב הקיים ולנסוע הלאה.

הכח בנפש שמניע את הנסיעה הלאה הוא דווקא אברהם, אפילו אברהם לפני שהוא מקבל את ה-ה שלו, לפני ברית המילה שלו, כשהוא עדיין אברם, עוד לא אברהם – זה הטבע הראשון שלו, עוד לפני הטבע השני שהוא קבל, הטבע המוטבע אצלו לגמרי הוא ”הלוך ונסוע” (לא שוקטים על השמרים, לשון שמרנות,

אבינו ומשה רבינו. כעת אמרנו עוד קשר ביניהם, שמשה מקבל את ה'מוחי' לנסוע הלאה מאברהם וגם מחדיר את תודעת אברהם בתוך עם ישראל.

בשני הפסוקים האלה יחד יש ג' לשונות של לנסוע הלאה – "ויסע... ונסוע... ויסע". רק לדאות שמשלים, **ויסע-ונסוע-ויסע** שזה 484, מספר שלם, **כב** ברבוע – הרבוע (שלמות ההתכללות) של **כב** אתון דאורייתא, שיש לו הרבה רמזים חשבוים (במיוחד רומז לזוגות: **עונה שמחה, גוף נשמה, גלות גאולה, ועוד**). רק אותיות השרש: **סע נסע סע** = 440 = 20 פעמים 22, כאשר שאר האותיות: **וי וו וי** = 2, 44 פעמים 22.

ב. "באתי לגני" פ"ז (4): עלית הדל וירידת הרש

שייכות פרק השנה ב"באתי לגני" לי"ג שבט
אם הזכרנו את המאמר "באתי לגני", היום הזה – י"ג שבט, עם כל השמחות והענינים – הרבי הקודם תכנן והדפיס את המאמר השני בהמשך "באתי לגני". המאמר הראשון, חמשת הפרקים הראשונים, מתחיל "באתי לגני". המאמר השני הוא "היושבת בגנים" שיצא לקראת היום וכדי שהחסידים ילמדו אותו היום, בי"ג שבט. י"ג שבט הוא היארצייט של הסבתא של הרבי הקודם, הרבנית רבקה, וי"ג הוא היארצייט של האמא שלו, הרבנית שטערנא שרה. בהשגחה השנה הזאת לומדים פרק ז של המאמר, שבתוך המאמר השני, "היושבת בגנים". כלומר, הפרק של השנה שייך ליום הזה, י"ג שבט, יותר אפילו מל-י שבט.

"הנגבה" הוא אין סוף, אין סוף אהבה, נגב הוא דרום, אהבה, מדת אברהם. אברהם הוא אהבה וארץ ישראל היא אהבה, ואברהם הוא עדיין לפני מתן תורה, הוא השרש. צריך להתקדם ל"תעבדון את האלהים על ההר הזה" (הר היינו בחינת אברהם¹) – "אברהם קראו הר", היינו הר של אהבה רבה, "כפה עליהם הר כגיגית", כמבואר בדא"ח).

צריך להבין שמה שה' רוצה מאתנו באמת הוא תמיד לנסוע הלאה. כל שמחה בחיים היא תחנה, תחנה טובה, וכעת, עם כל בעלי השמחה שכאן וכולנו יחד – אחרי שנסיים פה, עם קצת ביזת הים – נקום ונסע הלאה. לחיים לחיים.

[מה בכל אופן עם הזהב המסכן הזה שמחכה שנקח אותו? מה יהיה איתו?] אמרנו שכנראה שהוא באמת מסכן הזהב, הוא ירדוף אחרינו, כמו שפרעה רדף אחרינו. הזהב ימצא אותנו באיזה מקום ונקח אותו.

ההגיון והרגש כאן הוא רגש של סיוס מסכת, כמו שזוכים שיוצא לאור הספר – הספר הזה (תורת המלך ח"ב) – אז אומרים לחיים, אבל עוד לפני כן כבר חושבים על הספר הבא, המסכת הבאה.

חבור המסעות בין אברהם אבינו ומשה רבינו

מה שהסברנו כעת הוא עוד קשר ל"באתי לגני". יוצאים מ-י' שבט וי"א שבט, מאמר "באתי לגני", שם הוא מסביר שאנחנו הדור השביעי, שכל מעלת משה היא בהיותו השביעי לאברהם אבינו – הכל בזכות הראשון. כמו שאנחנו אומרים תמיד, אצל הרמב"ם יש שני עמודים שלא ברור מי גדול ממי – אברהם

¹ וכן "ההר הזה" = ברכה – סוד "והיה ברכה" הנאמר לאברהם. יש ג"פ "ההר הזה" בתנ"ך, סוד הברכה המשולשת בתורה, ברכת כהנים משרש אברהם עליו נאמר "אתה כהן לעולם". "ההר הזה" כל תבה בהכאת אותיות = יהי פעמים אור, ויאמר אלהים יהי אור – "אברהם התחיל להאיר". אור = אין סוף.

בכל אופן הם באותו מצב כרגע, בהוה – אבל ההבדל ביניהם הוא שהרש הוא בירידה והדל בעליה. כמו "קרבן עולה ויורד", שיש אחד שהוא יורד – עשיר, בינוני, עני, הוא ממשיך לרדת, הוא בנפילה, ואילו הדל, שאובייקטיבית הוא באותו מצב ממש, הוא בעליה. זה הבדל תהומי.

למה הדל בעליה? עכשיו באמת הוא דל בקרבן עולה ויורד שלו, אבל הוא עתיד להתעשר. למה? בזכות הנקודה הזו שמבדילה בינו לבין הרש. איפה צריך להיות בעליה? בראש שלו. כעת נאמר מילים אהובות כאן בישיבה: האם אתה טיפוס אופטימי או פסימי? דווקא הרשים, שיתכן שהם חכמים מאד (רש מלשון ראש), פסימיים, דווקא בגלל החכמה שלהם. לכן כשהמצב יורד, כשהוא עני, הוא מרגיש את עצמו יורד, הוא לא מרגיש את עצמו עולה. הכל מתחיל ממה שיש לך בראש.

לפי זה, האופטימיות בראש היא עצמה נקודת ה-י שמאחורי ה-ד, נקודה של "כי כל בשמים ובארץ" – כפי שמביא הרבי בפרק הזה – קשר "דאחיד בשמיא ובארעא". גם כשהוא יורד הוא קשור לשמים. מה זאת אומרת שקשור לשמים? שאני מסוגל וה' יעזור שאעלה עד לשמים. אבל יש אחד שרק בירידה, אין לו כל, "ולרש אין כל", וממילא מחר יהיה יותר גרוע. זו בעצם התוכחה של התורה, שכל יום הוא יותר גרוע ("בבקר תאמר מי יתן ערב [של אתמול] וגו'").

ירושת הרש – נכונות לרדת כדי לעלות

ולהעלות

באחד השיעורים¹ שדברנו על הפרק הזה אמרנו איך בכל אופן אפשר להציל את הרש. הרי פלא, חז"ל דורשים "תחנונים ידבר רש" על משה רבינו, על "ואתחנן אל הוי' בעת ההיא לאמר". אז אי אפשר לומר שהרש הוא רק

"כפירים רשו" – פרי החג המתמעטים

והולכים

היו כמה שיעורים על הפרק הזה, ונאמר עוד ווארט: הוא מדבר על רש ודל, האות ריש והאות דלת, כהמשך לפרק הקודם. כתוב "ולרש אין כל", אין לו את נקודת הבטול, ה-י שמאחורי ה-ד בציוור האות ד, שלא קיימת בציוור האות ר. לכן האות ר היא מהאותיות "דאחתזיאו על סטרא בישא", כך כתוב בזהר וכך מובא במאמר.

הוא מביא פסוק – "כפירים רשו ורעבו ודרשי הוי' לא יחסרו כל טוב". כפיר הוא אריה, אבל על "כפירים רשו ורעבו" הוא כותב שבזהר הקדוש דורשים כפיר מלשון פר – כמו שדורשים כפורים מלשון כ-פורים. הזהר דורש שכפירים היינו הפרים שמקריבים בסוכות ו"רשו" היינו שמתמעטים מיום ליום – יורדים מ-יג עד ז, סה"כ י"פ ז, שבעים פרים, והכל בדרך של "מתמעטים והולכים". מה הוא לומד מכאן? שכך הזהר מפרש את המלה "רשו", שנעשו יותר ויותר רשים.

ירידת הרש (הפסימי) ועלית הדל

(האופטימי)

נקח רק את הווארט הזה ולפיו נסביר את ההבדל בין רש לדל. שניהם עניים, "ולרש אין כל", ולדל – ה-ד – יש את ה"כל", את הנקודה. מהזהר הזה – הוא לא כותב ממש בפירוש, אבל כך משתמע – משמע שלהיות רש הוא לא רק להיות עני אלא להיות עני בירידה. רש הוא כזה עני שכל יום הוא עוד יותר עני, התנועה שלו מרש לרש, מדחי אל דחי. ואילו דל הוא לשון "דלו עיני למרום", "דליתני", דל הוא דווקא לשון התרוממות, עליה.

אפשר לומר שאצל שניהם חשבון הבנק הוא אותו דבר בדיוק – אם יש להם בכלל חשבון, מן הסתם כבר עקלו להם את החשבון מזמן...

¹ שיעור שבת פרשת בא, ח' שבט ש"ז.

העליה למתן תורה והירידה לביאת המשיח

נאמר זאת טפה אחרת: אם אני בעליה – בעליה אני מסתלק מהמציאות במדה מסוימת, עולה מהמציאות הבלתי-מתוקנת, המציאות הלא-טובה. אם אני כעת עני – אני רוצה לצאת מהמצב, חושב טוב וה' יעזור שאצא מזה. אבל אולי מה שצריך באמת, אולי היעד האמתי, הוא שבאמת לא ירדתי מספיך – לא הגעתי לתחתית המציאות בשביל לגאול אותה. אומרים כעת דבר והיפוכו – קודם אמרנו שצריך רק להתקדם לקראת הר סיני, אבל 'נאך א מאל מתן תורה וועט ניט זיין', הציור של מתן תורה של משיח הוא לא כמו מתן תורה דאו אלא ציור אחר, אולי צריך לרדת לתוך המציאות ולהתחבר אליה כדי להביא את הגאולה, לא רק להתעלות במעלות התורה והיראה. צריך לרדת ולרדת ולרדת בתוך המציאות עוד יותר ממה שאני רגיל, קצת או הרבה נגד הטבע שלי, בשביל לרדת.

שמה, ככל שאני יורד יותר, אני יורש יותר את האורות המרובים דתהו שלא נמצאים למעלה בשמים אלא בתחתית האדמה. איפה הם האורות המרובים של תהו? אולי מאד גבוה בשמי השמים? לא, הם הכי נמוך שיכול להיות. צריך להכניס אותם לכלים של תיקון, שהם יותר גבוהים מהאורות דתהו. האורות דתהו למטה והכלים דתיקון יותר למעלה מהם. צריך לרדת, כמו שצוללים במים עמוקים כדי להוציא משם מרגליות, או בכלל כמו כמה אנשים שיושבים פה – יוצאים לחוץ לארץ בשביל להחזיר אצרות, שהם אורות דתהו. זו דוגמה של ירידה לצורך עליה. כך הוא רש עם י'.

כל זה למדנו מתוך הפירוש שהוא כותב בפרק הזה על "כפירים רשו ורעבו". אז לא נהיה פרים שרק מתמעטים, אלא באמת כפירים דקדושה, אריות, גיבור כארי, עז כנמר. לחיים לחיים. עד כאן הקדמה, ווארט על פרשת שבוע ווארט אחד מתוך המאמר.

שלילי, יש ודאי רש טוב, משה רבינו. מה צריך? צריך לתת לו את ה-י'. משאירים אותו רש, רק מוסיפים לו י' בהתחלה, ואז הוא הופך להיות ירש, לשון ירושה. כמו שידוע שכדי להביא את המשיח צריכים לרשת את האורות המרובים דתהו שיומשכו לתוך הכלים המרובים דתיקון. צריך לרשת את התהו. יעקב צריך לרשת את עשו. כנראה בשביל לרשת את האורות דתהו, האורות של עשו שאמר "יש לי רב", צריך כן איזו זיקה וקשר ללהיות רש. דווקא הרש עתיד לרשת.

יש סגולה דווקא לו לרשת, "שבע יפול צדיק וקם" – הרש נמצא בנפילה, אבל גם המשיח נמצא בנפילה, המשיח נקרא "בר נפלא". מצד אחד היה ברור לנו עד הרגע הזה שצריך רק לחשוב טוב, 'טראכט גוט וועט זיין גוט', וה'טראכט גוט' הוא ה-י של ה-ד. כעת משאירים את הרש רש, רק מוסיפים לו את ה-י בהתחלה והופכים אותו ללשון ירושה, שהוא יירש את ה"יש לי רב" ("יש לי רב" אותיות ירש לבי, האורות המרובים של עשו הם אורות הלב דווקא) של עשו הרשע, זו תכלית הגאולה. מה כתוב בחסידות? הצדיק נופל כדי להעלות ניצוצות שנפלו למטה וחבושים בבית הסהר לגמרי, "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים". לכן צריך שיפול, ותוך כדי נפילה הוא מזדהה עם מי שנמצא למטה, ואז הוא קם ומקים אותו. לא רק "וקם", אלא שתוך כדי כך הוא מקים ומרים את מי שעליו נאמר "נפלה ולא תסיף קום". יש מי שבמצב שלא יכול לקום בעצמו, "ולא תסיף קום", כך כתוב בזהר. כדי שיקום צריך שמישהו אחר גם יפול, יתחבר איתו וכך ירים אותו. לשם כך יש תנועה של מסירות נפש, של נכונות ליפול, לרדת, בשביל אחר כך לקום והקים ("דוד מלך ישראל חי וקים [נופל וקם]"). זה קצת על דרך עבירה לשמה, אבל ככה יורשים את האורות המרובים של תהו, י-רש.

תורה. צריך להבין איך שני הדברים האלה קשורים אחד בשני.

לגבי הדבר השני, צריך לנקוט במדת החסידות, לעשות לפנים משורת הדין. לפי זה רק חסידים יכולים להביא את הגאולה, הם אלו שמהדרים באהבת ישראל – שהיא אהבת חנם, ההיפך משנאת חנם – וגם כאשר על פי מדת הדין כך וכך לא חותכים בסכינא חריפתא אלא תמיד מותרים, אני מותר לשני אף על פי שעל פי דין יתכן שמגיע לי, עושים לפנים משורת הדין.

ענוותנותנו של זכריה בן אבקילוס

הסיפור הכי קשה שם בסוגיא לגבי מה שקדם לחורבן והביא אותו הוא הסיפור המפורסם של קמצא ובר קמצא¹. הוא מביא סיום הסיפור הזה בלשון חז"ל:

אמר רבי יוחנן בן זכאי [כבר קשה, כי בגמרא כתוב רבי יוחנן. אפשר להסביר מה רומז, אבל כך כתוב בגמרא]. ענוותנותו של זכריה בן אבקילוס [יש גורסים אבקולס ויש אבקילוס, עיקר הנפק"מ הוא כמובן לגימטריא]. שרפה את היכלנו והגלה אותנו מארצינו וכו' עי"ש.

הוא מקצר כאן את לשון הגמרא, שאומרת שלשה דברים – החריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו. גם בשלישיה הזו צריך להתבונן² – שקרו בגלל ענוות אותו חכם, שכפי שכותב כאן בהמשך כנראה הוא היה חכם הדור, ה"חד בדרא", אחרת לא היו מקבלים את דעתו. קבלו את דעתו, סימן שהוא הכי גדול. הוא גם היה הכי ענו. גם הכי גדול וגם הכי ענו, לפי זה הוא כמו משה רבינו. הוא בדור אחד אחרי הלל הזקן, שגם היה גלגול של משה רבינו וגם היה ענו מכל אדם.

ניגון שירת הים

כעת שרים את ניגון "שירת הים". כששרים את הניגון הזה מתחלקים לשתי קבוצות – בריטונים וטנורים. כך אם היינו מחלקים נכון, היו יושבים בשני הצדדים. צד אחד שר והצד השני מקשיב. כולם עוברים באמצע – אלה שני הצדדים של ים סוף. זה נקרא "תהום אל תהום קורא".

לחיים לחיים. "ויסע משה". צריך עוד הרבה חזרות לפני שמקליטים...

ג. ישמח לב: ענוות רבי זכריה בן אבקילוס שלא גילה רוח קדשו

כעת נלמד משהו בתוך הספר. ידוע שמכל ספרי החסידות הכללית הרבי כבד מאד את ה"מאור עינים" של רבי נחום מטשרנוביל. חב"ד הפיצו אותו והיתה הו"א שידפיסו אותו. נלמד קטע ואז נתבונן מה אפשר לרמוז ממנו היום. בסוף הספר יש חלק שנקרא "ישמח לב", על סוגיות הש"ס, בדרך כלל על אגדות. יש קטע במסכת גיטין על חורבן הבית שהוא מבאר אותו.

טעם החורבן: שנאת חנם ו"שהעמידו

דבריהם על דין תורה"

כתוב שבית שני נחרב בגלל שנאת חנם, במקום אחר כתוב שהעמידו חכמים דבריהם על דין תורה – יש שואלים באמת מה ההבדל ביניהם, למה יש שני טעמים לגבי חורבן בית שני. ידוע, גם הרבי הקודם אמר זאת וגם הרב קוק אמר זאת, שהתיקון של שנאת חנם הוא אהבת חנם (על ידי אהבת חנם פועלים "באתי לגני", שהרי אין השכינה שורה אלא באתר שלים, כמבואר בתניא בפרק לב, והרמז – חשובנא דדין כחושבנא דדין). כנראה שהתיקון הוא גם שלא יעמידו חכמים את דבריהם על דין

¹ לימוד הסוגיא כולה הושלם בשבת פרושת בשלח ש"ז.

הנהגה על פי דין ולא מדת ענוה

להביין מה זה שתפס רבן יוחנן בן זכאי ירואים שלא סתם פליטת קולמוס, אלא שמזכיר בדווקא את ריב"ז. ריב"ז הוא בן הדור של רבי זכריה בן אבקולס ואילו רבי יוחנן בגמרא לומד זאת מההיסטוריה כמה דורות אחרי. כאן משום מה הוא כותב רבן יוחנן בן זכאי וחוזר על כך. לשון ענוותנותו מה עניויות הוא זה [למה השתמש במלה זו?]

מה הסיפור שם? קמצא נפגע מכך שגרשו אותו מהסעודה וחכמים ישבו שם ולא מיחו, אז אמר שהוא ילך להלשין על כל עם ישראל. יהודי 'מוסר', הוא הלך לקיסר ואמר שהיהודים מרדו בכך. איך נאמין לך שהיהודים מרדו? תנסה, תשלח להם קרבן, ותראה אם יקריבו אותו בבית המקדש. הסכים הקיסר ושלח את הבהמה על ידו. תוך כדי שהוא לקח את הבהמה הוא עשה בה מום – שתי סברות בגמרא איזה מום עשה, או בניב שפתים או בדוקין שבעין – מום מאד קטן, שאצלנו הוא פוסל אבל אצל אומות העולם לא, שאצלם רק חסרון אבר פוסל. הוא עשה מום קטן והביא למקדש, לכהנים. הכהנים ראו שיש פה מום קטן. מה עושים? אסור להקריבו, אצלנו זהו מום. חכמים אמרו שנקריב "משום שלום מלכות", יש כאן פיקוח נפש ולכן בכל אופן נקריב. בא רבי זכריה שלנו ואמר: לא, יאמרו שמותר להקריב בעל מום, ילמדו מ"מעשה רב" שאנחנו עושים שמותר להקריב בעל מום, ולכן לא להקריב אפילו משום שלום מלכות. אמרו שיש רעיון אחר, נהרוג את ה'מוסר' הזה. אומר רבי זכריה – דין תורה שמטיל מום בקדשים יהרג? יאמרו מטיל מום בקדשין יהרג. בשני הדברים הוא סבר שמותר – מותר משום שלום מלכות גם להקריב ומותר להרוג את המוסר – אבל לא לעשות משום "מה יאמרו", "יאמרו בעל מום קרב" ו"יאמרו מטיל מום בקדשים יהרג".

האזכור הנוסף של רבי זכריה בן אבקולס

יש לנו פה דמות שלא מוזכרת הרבה בחז"ל. בסך הכל יש דין אחד שהוא מוזכר. שם, גם מאד מענין, כתוב עליו שנהג לא כבית שמאי ולא כבית הלל. זו פעם אחת שמובאת ממנו הלכה, לגבי מוקצה בשבת, ומציינים שבית שמאי אומרים ככה ובית הלל אומרים ככה ור' זכריה שלנו לא עשה לא כבית שמאי ולא כבית הלל אלא יש לו שיטה בפני עצמו. איך אומרים זאת בלשון החסידות? הוא היה 'עצמי'. יש שני עמודי תווך, בית הלל ובית שמאי, והוא עושה לא כזה ולא כזה. בתוספתא, מיד אחרי שמביאים את המחלוקת של בית שמאי, בית הלל ושלר – ומציינים שעשה לא כזה ולא כזה – אומר רבי יוסי אותו דבר שכתוב כאן בפי רבי יוחנן. שם כתוב רק "שרפה את היכלנו".

באמת שואלים המפרשים – במיוחד דן בכך החתם סופר – מה בכלל הקשר. אצלנו בגמרא מסיימים בכך סיפור ארוך של החורבן, אבל מה הסיפור והמסקנה שלו קשורים להלכה זו? כאן יש דוגמה יפהפיה שהלכה מכאן וסיפור מכאן ואומרים שהא בהא תליא – בדיוק מה שאנו מנסים לעשות כל הזמן. אם יש מקור אחד בגמרא ובחז"ל שלוקחים דין מובהק ופתאום מסמיכים אותו לסיפור ומסקנה של חז"ל, מה שקרה, ואין על פי פשט שום קשר ביניהם בכלל – זו ודאי האסמכתא שטוב ורצוי לעשות כך, שיש ענין בזה. כנראה עצם הדבר הזה, שמחברים שמעתתא ואגדתא ומחברים יחד, הוא אולי בעצמו תיקון סבת החורבן. אולי זה קשור לאהבת ישראל ומדת חסידות לפנים משורת הדין. עוד לא הסברנו בדיוק את ההלכה ולא את תירוץ החתם סופר מה הקשר ביניהם. רק לומר שהמסקנה שם היא שענווננותו שרפה את היכלנו וכו'.

מהשני. מה יהיה התירוץ? מה בראש שלו? הוא גדול הדור ו"שמא יאמרו כך וכך" הוא מכניס את כולם לפיקוח נפש ובאמת הוא מפסיד. זה מה שהתחלנו לומר קודם שיש אירועים שבסוף אתה מפסיד. הדבר שהכי הפסדנו בהיסטוריה שלנו – אולי יש עוד דברים, אבל שיקול לא נכון שבשלו הפסדנו בגדול – הוא שיקול דעת לא נכון של רבי זכריה שבשלו נחרב הבית. אני רוצה שכולנו נחשוב על מה שהיה עכשיו. מה שקרה בעמונה הוא בחינה של חורבן הבית, בזעיר אנפין. חייבים לומר שהוא הגדול, הוא משה רבינו שבדור. רואים כאן שמשה רבינו גם טועה, מתוך "והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה".

וגם צריכים אנו לומר כי ר' זכריה ראה ברוח הקודש שהגיעה העת שבית המקדש יחרב ולכן לא רצה שיתבטל דבר תורה שיאמרו בעלי מומין קריבין וכו' [שוב מתעלם מהדבר השני]. כי אין זה פעולה לבטל הגזירה שנגזרה שיחריב בית המקדש [צריך לומר שרבי זכריה שלנו פשוט ראה שלא יעזור שום דבר, שיש גזרה בשמים והגיע הזמן – בשל שנאת החנם של עם ישראל – שבית המקדש יחרב, הוא חייב להחרב. אם בלאו הכי חייב להחרב, לא כדאי לעבור על דבר תורה. לכן המציא תירוץ, "שמא יאמרו", אך באמת היה אצלו בראש שאם הייתי חושב שזה יכול לעזור הייתי אומר להקריב עם המום או אפילו להרוג את אותו מוסר. אבל היות שאני רואה ברוח הקדש – לא אמר כך, רק חושב בראש – שהגזירה נגזרה ולכן למה לעבור על איסור אם לא יעזור?!] כמו שידע זאת ברוח הקדש דאם לא כן [אם היה איזה זיק של תקוה שיעזור ודאי צריך להקריב משום שלום מלכות]. האיך לא חש לזה רבי זכריה

רצינו לחבר זאת למה שאמרנו קודם, שכתוב עליו שהוא אחד שנוהג לא כבית הלל ולא כבית שמאי, כך בהלכה היחידה שמובאת בשמו. יש כאן שני פתרונות לבעיה, או להקריב עם המום או להרוג את המוסר, אפשר לומר שהריגת המוסר היא דעת בית שמאי והקרבה משום שלום מלכות היא דעת בית הלל, והוא אומר לא זה ולא זה (כתיב "אל דעות הוי' ולא [כתיב] נתכנו עלילות" – יש שתי דעות עיקריות בתורה, של בית שמאי ושל בית הלל, הכלולות במשה ר"ת מחלוקת שמאי הלל כנודע, אך יש גם דעה שלישית – "ולא נתכנו עלילות", לא לעשות כלום, רק ללכת תמים עם ה'. והיינו לפי הכתיב דווקא, "ולא", סוד דעת הנעלם כנודע).

איזו ענוה יש פה? אפשר היה לומר שמשום הוראותיו נחרב הבית, או איזו מלה אחרת. מה שייכת פה ענוה? לא רק הוא שואל זאת, שאלה שהרבה שואלים, איזו ענוה יש כאן?! הלא מדרך הדין שלא יאמרו בעלי מומין קריבין וכו' אמר להן כך שלא יקריבו הקרבן של הקיסר ואין זה ממידת העניוּת.

רבי זכריה ראה את החורבן ברוח הקדש

אך אפשר לומר דוודאי מדנתקבלו דבריו של רבי זכריה בן אבקיילום בעיני החכמים ועשו כדבריו בודאי היה גדול בדורו [כפי שאמרנו קודם. מכך שכולם קבלו את דבריו, אף על פי שסברו אחרת, סימן שהוא גדול הדור.]. כי אילולי זאת לא היו משגיחין בדבריו והיו עושין כאשר היה בדעתם לעשות להקריב משום שלום מלכות [לאורך כל הדרוש הוא מזכיר באופן שיטתי רק את האמירה הראשונה של רבי זכריה ומתעלם

רבי זכריה לא גילה את רוח קדשו מחמת ענוה וא"כ צריך להבין למה לא אמר להם כך בפירושו [אומר שנשאת לו רק שאלה אחת, למה הוא לא נמק עצמו לחכמים, לחברים שלו? למה הוא לא הסביר להם, 'רבותי, חברי, זה לא יעזור. אני יודע, אפשר לסמוך עלי, אני משה רבינו, יש לי רוח הקדש שלא יעזור, אבדה תקוותנו, אז תפסיקו אפילו לחשוב איך להנצל, הסיפור מכור וגמור, אז לפחות לא נעבור על דיני תורה ולא נהרוג יהודי סתם'. למה באמת הוא לא גלה את הקלפים ולא אמר לחכמים מה שהוא יודע?] לפי דעתו שלא תועיל עוד שום אופן לבטל הגזירה היה לו להודיען שלא יבטלו לכל הפחות הדברי תורה בחנם באין פעולה [היה צריך לומר להם שלא יעזור, ולא לנמק "שמא יאמרו".]

אלא [למה לא גילה? כי היה ענו, לא רצה לגלות שיש לו כזו רוח הקדש:] **בודאי** מחמת מדת ענוה שהיה בו לא רצה להודיען שהוא יודע זאת ברוח הקדש [מכיון שהוא כל כך ענו הוא המציא תירוץ, "שמא יאמרו". פלא שקבלו זאת ממנו, קבלו כי החזיקו שהוא גדול הדור אבל ה"שמא יאמרו" היה סתם. למה הוא לא גילה בפירוש מה הוא חושב באמת? כי היה ענו, וזה מסביר את הקושיא הנ"ל, שבגלל הענוה שלו נחרב בית המקדש].

רוח הקדש מחלישה את מדת הבטחון

וזהו ענוותנותו של רבי זכריה בן אבקילום החריבה וכו' [מה היה קורה אם לא היה כל כך ענו, והיה אומר שלא יעזור ולפחות נשמור על התורה. כעת בלי טעם, בלי

ג"כ שיקריבו משום שלום מלכות והא אין לך דבר שעומד משום פיקוח נפש [שמא יאמרו" עומד בפני פיקוח נפש?!] וכ"ש [שלא סתם פיקוח נפש של יהודי אחד, אלא] שכל נפשות ישראל יהיו בסכנה ע"י שלא יקריבו [שוב, לאורך כל הדרוש מתייחס רק לדבר הראשון, להקריב בעל מום. מכיון שהוא חסיד, לא רוצה להזכיר סברת דין, בית שמאי כנ"ל].

אחרי החורבן "אין לנו שיעור רק התורה הזאת" אך בודאי מטעם האמור ע"י שהוא ראה שכבר נגזרה גזירה שבודאי יחרב וע"כ לא רצה שיבוטל דבר אחד מהתורה כנ"ל לכל הפחות [נחמד את דבריו, מה שלא כתב בפירושו: אם בית המקדש נחרב, מה נשאר לנו בכלל?! אם עמונה נחרבה, מה נשאר? הוא אומר שנשארה רק תורה. כמו שכתוב שבגלות "אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה". אם הדבר היחיד שנשאר הוא תורתנו, אדרבא, צריך להחזיק בו עוד יותר – שמא יאמרו על פי תורה שדבר שאסור הוא מותר, על זה צריך למסור את הנפש, על תורתנו הקדושה.

עוד פעם, זה ראש גלותי עוד לפני חורבן הבית, כי הוא צופה ברוח הקדש שאין תקוה, אבדה תקוותנו]. **כי אפילו אם יקריבו ויבטלו דין התורה מ"מ כבר הגיע העת שיחרב בית המקדש ויסבב הבורא ב"ה את החורבן ע"י דבר אחר [אם נקריב את הקרבן – או שנהרוג אותו, שלא מזכיר – נצא כרגע מהברוך הזה, בסדר, אבל "הרבה שלוחים למקום" וימצא דרך אחרת להחריב, הוא הולך להחריב].**

את הקרבן או נהרוג את המוסר, צריך לעשות כל טצדקי, ונחזור בתשובה ונתפלל לה' שירחם עלינו ותבטל הגזירה. אך שענוותנותו גרמה לו כל זה שלא רצה לגלות ולהודיענו והבן.

עד כאן הפירוש של בעל המאור עינים לסיפור הזה בגמרא, שבגלל הענוה שלו – שלא גילה מה שהוא יודע על פי רוח הקדש – נחרב בית המקדש. מה"שמח לב" יוצא שהפגם בענות רבי זכריה שרוח הקדש שלו החלישה אצלו את האמונה שאפשר לבטל את הגזרה. כמו שמבואר אצלנו ב"אמונה ומודעות" זה פגם במדת ההוד בעיקרי האמונה של פנימיות התורה – האמונה ש"הקב"ה גוזר וצדיק מבטל". שם דווקא יש ענוה, שהיא "בינה עד הוד אתפשטת", ענוה והכנעה. במקרה הזה ממש "הודי נהפך עלי למשחית", שהחריב את בית המקדש – בעיה באמונת ההוד.

הקשר בן רבי זכריה לרבן יוחנן בן זכאי ורבי

יוחנן

רק עוד נקודה אחת כאן: שאלנו שה"שמח לב" כותב פעמיים ריב"ז במקום רבי יוחנן. בהמשך הסוגיא יש באמת הסיפור של רבן יוחנן בן זכאי עם יבנה וחכמיה שהוא בקש מהקיסר. אנחנו יודעים שבסוף ימיו הוא אמר "איני יודע באיזו דרך מוליכין אותי" ויש פירוש שלא היה בטוח עד סוף ימיו אם עשה נכון או לא, ואולי כן היה צריך לבקש על ירושלים ושלא יחרב הבית. אפשר לומר שמאותה סיבה של רבי זכריה – גם היה ברור אצלו שנגזרה גזירה שהבית יחרב, לכן הוא רצה להציל לפחות את התורה, שהתורה תשאר. זה הפגם של "הודי", כנ"ל. יש צד שוה ביניהם, וכדי להדגיש אותו הוא כותב אותו.

רבי יוחנן האמורא הוא מרא דתלמוד ירושלמי וגם בבבלי הלכה כמותו מול רב ושמואל בני דורו. יש לומר שהוא גלגול של

לדעת, מאמינים לו – כשהוא ממציא ווארט שבכלל לא רציני אצלו, לא האמת אצלו, האמינו לו וקבלו את דעתו. מה היה קורה אם היה אומר את האמת, שרואה ברוח הקדש שלא יעזור? הוא אומר שדווקא אז חכמים לא היו מקבלים את דעתו. כי לולא הענוה שבו והיה מודיענו היינו רואים איזה תחבולה להרבות בתפלה ותשובה לבורא ב"ה שירחם עלינו שיתבטל הגזירה [ממי היו לומדים חכמים שגם לאחר גזר דין אפשר לבטל? חזקיהו שמקובל מדוד מלכא משיחא. חזקיהו שהולך לישון על מטתו בשעת סכנה בן בנו של דוד שאומר "ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם" מקובל מסבו ש"אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים".

(הוא לא ידע זאת?) זו השאלה, הוא לא לומד מדוד המלך. זו המעלה של מי שאין לו רוח הקדש, שרוח הקדש עלולה להחליש את הבטחון. איפה יש משהו דומה לזה? איך שאנחנו מסבירים את ההבדל בין האר"י לבעל שם טוב, שלפעמים לדעת יותר מדי זה חסרון גדול. אנחנו מסבירים זאת לגבי גילוי הגלגול שלך, שהאר"י עשה זאת כדי לתת תיקון והבעל שם טוב לא עשה זאת כדי לא להגביל את האדם, לשים אותו בדפוס כזה וכזה. לדעת שאתה גלגול של פלוני מביאה לידי חולשה בעבודת השי"ת, צריך להיות אתה – שאתה-אתה, לא גלגול של אף אחד אחר. כמו שרבי זושא – שם בעל הפדיון – אומר שלא ישאלו אותי למה לא הייתי משה רבינו אלא למה לא הייתי זושא. לא צריך להיות גם הזושא מהגלגול הקודם, לומר מי היית בגלגול הראשון סוגר ומחליש אותך. לכן, ככלל, הבעל שם טוב לא רצה לגלות גלגולים – הוא כן ידע מה הגלגול, אבל לא גלה זאת לאנשים.

שוב, אם רבי זכריה היה מגלה שברוח הקדש הוא יודע כן וכך היו אומרים – אדרבא, נקריב

לא שייך לכאן, ענוותנותו של רבי זכריה היא לא בטול ולא שפלות בלשון החסידות, אלא שהוא סובל.

כבר רואים פה איזו בעיה, שאסור להיות ענו כזה, שסובל את הכל. מה אסור לסבול? בזה תלויה יציאת מצרים. הגענו כעת בתורה לשיא יציאת מצרים, קריעת ים סוף, והיא מתחילה ב"והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים", ואומר הרבי ר' בונים (ועוד צדיקים גדולים) שדבר ראשון צריך להגיע לכך שאינך מסוגל לסבול את המצב. מה שאינך יכול לסבול את המציאות, אפילו עוד רגע, היינו שביחס למציאות הנתונה אסור להיות ענו. ענו מקבל הכל, גם שירביצו לו עד מות, אם הוא ענו לפי רש"י – סבלן – הוא מקבל הכל. אתה מקבל הכל? בסדר, תשאר במצרים, לא תצא ממצרים. דבר ראשון, אחרי מאתים ועשר שנים שסבלת, צריך לבוא איזה יום שאתה לא יכול לסבול יותר – אותו יום שאתה לא יכול לסבול אתה 'אויס ענו', הפסקת להיות ענו. רבי זכריה הוא עדיין ענו בקטע הזה.

צדקת הצדיק: ערך המדות תלוי ברצון ה'

למה זה קשור? רבי צדוק בצדקת הצדיק¹, ועוד מפרשים, קושרים זאת למחלוקת

¹ צדקת הצדיק מז, וזה לשונו:

כל הכוחות הנמועות בכל נפש מישראל אין לחשוב שהוא רע גמור ושצריך להיות הפכו כי אין לך שום מדה וכח שאין בה צד טוב גם כן רק צריך שישתמש בה כפי רצון השם יתברך ואם אינו כפי רצון השם יתברך גם המדות טובות, רעות. כמו שאול שנענש בעבור הרחמנות, ובגימין (נ"ו). ענותנותו של ר' זכריה בן אבקולם החריבה וכו', ולהיפך אמרו ז"ל (שבת ס"ג.) אם ראית תלמיד חכם נוקם ונוטר כנחש הנרהו וכו' ונחש הוא שורש הרע בכעס. ובתלמיד חכם רצה לומר אשר

ריב"ז, ולכן גם המחלוקת אם להכנע או להלחם היא בדיוק המחלוקת בינו לבין ריש לקיש, כפי שלמדנו פעם באריכות. רבי יוחנן שייך לשלישיה הזו שלא תולים תקוה במרד. רבי יוחנן לא החזיק מרוח הגבורה של ריש לקיש.

ד. ביאורים נוספים בענוות רבי זכריה בן אבקולם

סבלנותו של רבי זכריה

כעת נאמר עוד כמה פירושים על הסוגיא הזו. השאלה מדוע נאמר "ענותנותו וכו'" בפשט (איזו ענוה יש כאן?), ולכן גם רש"י צריך להתייחס אליה. אם זו לא קושיא בפשט רש"י לא צריך לפרש בכלל. רש"י אכן מפרש:

ענותנותו – סבלנותו שסבל את זה ולא הרגו.

רש"י אומר פשט שענוה היא סבלנות, היכולת לסבול משהו או משהו. הוא בדיוק ההיפך ממה שראינו במאור עינים, שהזכיר רק את הקרבת בעל מום. רש"י אומר שענוה אינה אי-הקרבת בעל מום, אלא רק מתייחסת לדבר השני – שלא להרוג אותו. הוא אומר שפירוש המלה ענוה היא סבלנות. רש"י לשיטתיה, אומר בתורה על "והאיש משה ענו מאד" – כלל גדול אומר הרבי, שרש"י לא מפרש מה שמוכן מאליו, ואם רש"י צריך לפרש את המלה "ענו" סימן שהיא לא מובנת.

גם בגמרא וגם בחומש רש"י צריך להסביר, ובחומש הוא מסביר בשתי מלים. כאן בגמרא מסביר רק על פי המלה השניה שהוא מביא בחומש. בתורה רש"י כותב "ענו". שפל וסבלן. מי שבשפלות לא נפגע בכלל, לכתחילה, ממה שמדברים נגדו. מי שסבלן היינו שאפילו שהוא כן קצת נפגע – סובל זאת, סופג זאת. זה הפשט בחומש, כשכתוב שם על מה שמרים ואהרן דברו בו לשון הרע, נאמר "והאיש משה ענו מאד", "שפל וסבלן". "שפל"

הזה. אי אפשר לפתוח ספר ולדעת, זה רגש בנקודה הפנימית שבלב.

ענוה ורחמנות, כעס וגאווה

לגבי מדות טובות הוא נותן שתי דוגמאות, ענוה ורחמנות. ענוה הוא מביא מהסיפור של רבי זכריה בן אבקולס, שענוה היא המדה הכי טובה אבל לא היתה לרצון ה' ולכן תז"ל אומרים שהיא החריבה את המקדש. מכאן הוכחה לכלל שלו, שהוא היוצא מן הכלל, שהדבר הכי טוב בעולם יכול להיות רע מאד. ענוה הוא מביא מהסיפור שלנו, ויש עוד מדה שהיא רחמנות – מכל הטבע היהודי, בישנים רחמנים וגומלי חסדים, העצם הוא רחמנות, בה אנו דומים לרחמנא, ה' יתברך, שרחמנא הוא שם העצם שלו, שם הוי' ב"ה (מדת הרחמים). רחמנות היא לא סתם מדה אלא עצמי, יש רחמים עצומים. מתי רחמים הם משהו רע מאד? באיזה סיפור מישוהו נקט במדת הרחמים וזה הדבר הכי רע שיכול להיות? את מוסר ההשכל מזה כל הזמן אומרים, שהמרחם על אכזרים מתאכזר על רחמנים, ולומדים אותו משאול המלך שריחם על עמלק ולכן עמלק עדיין נמצא עד עצם היום הזה. עוד פעם, הוא מביא שתי דוגמאות, שתי המדות הכי טובות, שלפעמים הן הדבר הכי רע – ענוה ורחמנות, כך הוא כותב.

לעומת זאת, מה שתי המדות הכי רעות, שלפעמים הן הכי טוב? כתוב בספר התניא בפרק א ששתי המדות הראשונות של הנפש הבהמית, של יסוד האש, הן כעס וגאווה. אנו יוצאים עכשיו מחדש טבת, חוש הכעס. על תלמיד חכם כתוב ש"כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם". יש משהו, יש רוגז דקדושה, בהקשרים מסוימים שהוא מדה הכי טובה ונצרכת (כמו שנאמר "רגזו ואל תחטאו וגו'"), "לעולם ירגיז אדם יצה"ט על יצה"ר". מה לגבי גאווה? גאווה היא גם מה שאמרנו קודם, "בשמתא מאן דלית ביה",

המפורסמת בגמרא האם לגבי מדת הגאווה צריך להיות "שמינית שבשמינית" או "לא מיניה ולא מקצתיה". הרמב"ם פוסק "לא מיניה ולא מקצתיה", אבל גם בזה יש ודאי וודאי יוצא מהכלל, כי אם האדם לגמרי "לא מיניה ולא מקצתיה", בלי שום "ויגבה לבו בדרכי ה'", בסוף הוא מת, או נחרב הבית, או שהוא נשאר במצרים. לכן כתוב בגמרא "בשמתא מאן דאית ביה ובשמתא מאן דלית ביה", בחרם יהיה אחד שיש לו גאווה ובחרם יהיה גם אחד שאין לו גאווה.

הוא אומר כלל גדול מאד, שמאד נוגע לכולנו, שאין שום מדה בתורה שאפשר לומר עליה שהיא מדה טובה בעצם או שהמדה הזו היא מדה רעה בעצם, כי כל מדה שלא תהיה – גם המדות שקוראים להן מדות טובות וגם המדות שקוראים להן מדות רעות – תלויה אך ורק בהקשר של מה רצון ה' ברגע הזה. תיקון הנפש עצמו, מחשבת תיקון או מוסר, חייב כל רגע ורגע להיות בטל או רגיש לרצון ה'. יש דבר הכי טוב במרכאות, שאצל כולם המדה הכי טובה, שעכשיו על כל פנים הוא לא לרצון ה' – והיות שלא לרצון ה' הוא הדבר הכי רע שיכול להיות. ולהיפך, יש דבר הכי רע, מדה רעה, אבל הרגע הוא רצון ה'. זה קטע שלם בצדקת הצדיק, שהעיקר אך ורק להרגיש מהו רצון ה'.

לא שלא צריך לחשוב שיש מדות טובות ומדות רעות – יש – אבל שתהיה מודעות שלמה שלגבי כל כלל יש יוצא מן הכלל. רבי צדוק הוא חסיד איז'ביצא, והעיקר של איז'ביצא הוא שגדלות מוחין היא היכולת תמיד להרגיש את היוצא מן הכלל. קטנות מוחין היא לפעול רק לפי הכללים, אבל גדלות מוחין היא רגישות ליוצא מן הכלל, לרצון ה' ממני ברגע

כל מוגמותיו רצון השם יתברך אדרבה הוא טוב מאוד, על דרך שאמרו ז"ל (בראשית רבה ט"ז ז') טוב מאוד זה יצר הרע. וכן בגאווה (פרק קמא דסוטה ה'). בשמתא מאן דלית ביה...

= 6 פעמים 433 = **בר קמצא**, היינו בר קמצא
 ב"רצוא ושוב" דפק החיים של בר קמצא: **ב**
בר בר ק בר קמ בר קמצ בר קמצא ר
קמצא קמצא מצא צא א [אין לסבול אותו
 יותר מזה]!).

חתם סופר: רבי זכריה לא היה צריך לצפות

את שפלות בר קמצא

איך מסביר החתם סופר את הסוגיא הזו? הוא
 מביא^ט משנה בפירוש המלה "נולד". כתוב

^ט וזה לשונו:

ר' זכריה בן אבקולס וכו'. כדי שלא לתלות
 חורבן בית אלקינן בהאי צדיקא ר' זכריה בן
 אבקולס שמענה ואתה דע לך, אמרי' במס'
 תמיד איזהו חכם הרואה את הנולד ולא אמרו
 הרואה העתיד לבוא ואמרו בלשון נולד דאמר
 שלמה המלך ע"ה אמר עצל ארי בחוץ
 ברחובות ארצה כי דברים אלו דברי עצל
 הטומן ידו בצלחת ופחד מדברים אשר לא היו
 ולא נבראו ע"כ לא אמר איזהו חכם הרואה
 העתיד כי כל כסיל ועצל ידאג על הבלים
 הרבה, אך חכם הוא מי שבא לידו או בימים
 קדמונים וזמנים שעברו מעשים, ומהם דן
 בשכלו מה שאפשר שיהיה עוד זהו החכם,
 והנה אמרו חז"ל במס' נדרים הנודר מן
 הנולדים משמע שכבר נולדו כדכתיב שני
 בניך הנולדים לך טרם בואי אליך משמע מי
 שעתיד להולד כדכתיב הנה בן נולד לבית
 דוד יאשי' שמו, ע"כ תנן במתני' איזהו חכם
 הרואה את הנולד כבר מימים קדמונים
 ממעשה כיוצא בזה ואת אשר עתיד להולד
 ממעשה של עכשיו והיינו נולד הכולל
 תרואיהו העבר והעתיד, ע"כ אין להאשים ר'
 זכריה בן אבקולס כי עד הזמן עדיין לא נשמע
 כמוהו שעל דבר קטן כזה יתחמץ לב איש

שבחרם מי שאין בו גאווה במקום שצריך,
 במקום הנכון. על זה כתוב (אצל יהושפט
 המלך) "ויגבה לבו בדרכי הוי"".

את כל זה אמרנו עכשיו מתוך צדקת הצדיק,
 שתי מדות הכי טובות שיכול להיות הכי רע
 ושתי מדות הכי רעות שיכול להיות הכי טוב –
 רחמנות, ענוה, כעס, גאווה. מי ששלם בגדלות
 מוחין צריך להיות בעל הבית דווקא על ארבע
 מדות אלה, ולא שהן תהיינה בעל הבית עליו,
 כמה שדברים עצמיים. רק כדי לזכור נעשה
 סימן, כמה שוה **רחמנות ענוה כעס גאווה?**
 בדיוק 1000. כתוב שלמשה רבינו נתנו אלף
 אורות במתן תורה, שבוע הבא בפרשת יתרו –
 והיינו הסוד איך להשתמש במדות האלה –
 ענוה ורחמנות בצד הטוב וכעס וגאווה בצד
 הרע, ואיך לפעמים גם מתהפך. עד כאן כלל
 גדול, שענוה יכולה להיות מדה רעה, כמו
 בסיפור שלנו.

ענוות רבי זכריה לסבול את בר קמצא

היינו באמצע רש"י, שאומר שהפירוש של
 ענוה כאן הוא סבלנות, שהוא סבל את ה'מוסר'
 הזה ולא הרגו. עוד פעם, זה שהוא לא הרג אותו
 היינו משום שסבל אותו. לא כתוב שהוא ריחם
 עליו, אלא סבל את המציאות שלו. כמו שאמרנו
 קודם שיש אחד שסובל להיות במצרים, סובל
 את המצב. יש לסבול בן אדם. בדרך כלל
 חייבים לסבול את כולם, אדרכא, חייבים
 לאהוב את כולם, אבל גם בזה יוצא מרש"י
 שאין כלל שאין בו יוצא מן הכלל, שהענוה שלו
 שהוא סבל את המציאות שלו, שימשיך אותו
 מוסר לחיות – במקרה הזה היה צריך לשלול
 את הענוה הזאת.

הרבה אחרונים אומרים בפירוש שלא נראה
 שפירש"י זה הפשט ב"ענוותנותו", אבל בכל
 אופן זה הפשט של רש"י – רש"י הוא קדוש,
 אפשר לסמוך עליו במאה אחוז. יש גם גימטריא
 בפירוש רש"י שנשאר לכם ("ענוותנותו").

סבלנותו שסבל את זה ולא הרגו = 2598

שיצא מזה, כי הוא לא האמין בחלוּם הכי שחור שלו שיכול להסתעף מזה יהודי שככה ילשין על עם ישראל. אמנם הוא הביא קרבן עם מום, אך הוא לא האמין שיכול להיות שיהודי ילך ויגרום לכזה חורבן.

חתם סופר: המכנה המשותף להופעות רבי

זכריה – הסבלנות המופלגת למיאוס

אחר כך החתם סופר עושה עוד מהלך. הוא מן מתבסס על רש"י, שהענוה שלו היא סבלנות,

וזה לשונו:

ענותנותו של ר' זכריה וכו'. פירש"י סבלנותו. בתוספתא פי"ז דמס' שבת ב"ש אומר מגביהים מעל השלחן עצמות וקליפות ובה"א מגבי' הטבלא כולה ומנערה ר' זכריה בן אבקולס לא היה עושה לא כבית שמאי ולא כבית הלל אלא נוטל ומשליך אחר המטה, אמר ר' יוסי ענותנותו של ר' זכריה בן אבקולס שרפה ההיכל ע"כ ע"ש, והוא תמוה, גם לפרש פירש"י ענותנותו סבלנותו, נלע"ד הא דאמר ר' זכריה יאמרו מטיל מום בקדשים חייב מיתה או יאמרו בעלי מום קרב לגבי מזבח, עיקר חששתו ה' מפני חילול ה' הלא ידעו כל עולם שאין קריבים בעלי מומין ואין המטיל מום חייב מיתה אלא ע"י ישאו ויתנו מוזרת בלבנה בשרש ויסוד התחלת המעשה שאשמו שרשע זה ימסור למלכות ומהיכן צמח זה מדינתו רבנן ולא מיחו ויהיה חילול ה' אצל ההדיוטים על חכמי ישראל ע"כ בא ר' זכריה לידי מדה זו, אמנם מי שיש לו מוח בקדקדו כי לא דבר קטן הוא לסבול זה כי מסתמא בר קמצא רשע מעודו היה ויקירי ירושלים לא היו יושבים במסיבה אא"כ יודעים מי מיסב עמהם ויראה זה בעל הסעודה שהוציאו נמי מהאי טעמא כי א"א לסבול לסעוד בסעודת שמחה

"איזהו חכם? הרואה את הנולד". מה פירוש "הנולד"? הוא מביא משנה – "הנודר מן הנולדים", כתוב בפירוש שמשמע כבר וגם משמע לעתיד. כלומר, שהמלה "נולד" משמעה גם שכבר נולד וגם שהוא עתיד להוולד. מה הוא מסיק מכאן לגבי "הרואה את הנולד"? יש ביטוי של הרבי הרי"צ, שבעצם אומר אותו דבר, ש"העבר מלמד את העתיד". חכם שרואה את הנולד הוא אחד שלומד ממה שהיה, כמו "אין חכם כבעל הנסיון" – שמתוך שנולד שכבר נולד יש לו חוש בנוולד שעדיין לא נולד. אבל אם לא היה עד עכשיו כזה נולד במציאות, שכבר נולד, החכם הזה לא ידע. זה לא רוח הקדש גמור, שרואה את העתיד בלי לבסס אותו על נסיון העבר, אלא רק מי שמבסס את העתיד על נסיון העבר.

מה נוגע לנו? הוא מלמד זכות על ענות ר' זכריה שלנו – הוא אומר בפירוש שזה מה שבא לעשות, שלא יתכן שצדיק כזה נכשל בדבר כזה. טעות פאטאלית, שבגלל הענוה שלו נחרב בית המקדש, אי אפשר להאשים אותו עד כדי כך – שבגללו נחרב הבית. הוא מלמד זכות שכזו שנאה בעם ישראל לא היתה ולא נבראה עד עצם היום הזה. גם שפוגעים אותך וזורקים אותך מהסעודה, זה שתלך ותלשין על כל עם ישראל ובכוונה תגרום לחורבן הבית ולהגלות את עם ישראל מארצנו – כזה דבר אי אפשר להעלות על הדעת.

לכן כתוב שדווקא שנאת חנם היא שהחריבה את בית המקדש. כלומר, כזו שנאה לא היתה קודם. בבית ראשון היו כל העבירות החמורות, שלש העבירות החמורות, אבל שנאת חנם לא היתה עד הסיפור הזה של קמצא ובר קמצא. לכן אי אפשר להאשים את ר' זכריה שיבין מה

ישראלי למסור בהמ"ק וכל ישראל בידי גוים ולא היה לו לר' זכריה לדאוג על זה אך מכאן ואילך שכבר נעשה מעשה כזה נאמר על כל כיוצא בזה אשרי אדם מפתח תמיד.

כולם – הוא סובל עד הסוף. גם בית שמאי וגם בית הלל, כמה שגם הם ענוים ואוהבי ישראל והכל, יש איזה סוג של פסולת שהוא בלתי נסבל. אבל רבי זכריה, הוא פשוט סובל באופן מוחלט פסולת, אז אין לה אף פעם דין של גרף של רעי, לכן צריך לחפש איזה פטנט כלאחר יד אם רוצים לסלק את הפסולת מהשלחן.

אם רוצים, כמו החתם סופר, ללמד זכות על רבי זכריה, אפשר גם לפרש את כל המשפט "ענותותו" בדרך הפוכה, כמו שכתוב לגבי בית ראשון, שה' שפך אפו וחמתו על העצים ועל האבנים ובכך הציל את גופות עם ישראל. גם כאן, נחרב רק הבית ונשרף רק ההיכל ורק גלינו מארצנו, אבל לא נפגענו בעצמנו ממש (משא"כ אם היו הורגים אותו מוסר כו', ודוק).

אבל הוא חוזר לתוספתא. אמרנו שבתוספתא כתוב שיש מחלוקת בית שמאי ובית הלל לגבי קליפות ועצמות על השלחן בשבת, האם אפשר לטלטל אותן. בית שמאי אומר שאפשר להרים ולסלק אותן ובית הלל אומרים שמנערים את כל המפה עם העצמות והקליפות. אז בא ר' זכריה שלנו, וכתוב שלא נוהג לא כבית שמאי ולא כבית הלל, אלא שכלאחר יד זורק לאחרי המטה. עושה איזו פעולה כלאחר יד, שלא כבית הלל ולא כבית שמאי.

מסביר החתם סופר – מביא את הפני יהושע – שיש מכנה משותף לבית שמאי ולבית הלל שאצל שניהם יש משהו מאוס, "גרף של רעי", ולכן מותר באיזה אופן בפירוש, בין כך ובין כך, לסלקו. אבל רבי זכריה לא סובר כך. למה? מסביר החתם סופר – וכך מקשר את הדין לחורבן הבית – שהוא סובל פסולת, היא לא נחשבת אצלו גרף של רעי. פסולת, עצמות על השלחן, הוא רואה בעין יפה, מלמד זכות על

ורשע זה יושב כנגדו ואולי אלו לא הוציאו היו חכמי ישראל עומדים מהסעודה ויוצאים כי מי יכלו לסבול זה וא"כ אין כאן חלול ה', אך ר' זכריה בן אבקולם היה סבלן גדול והיה לו מעצר ברוחו לסבול על שולחנו כיוצא בזה ע"כ חשב זה לחלול ה' מה ששתקו רבנן ולא מיחו, והנה עיין בשבת קמ"א מגביהים מעל השולחן וריש פ' קמא דמס' ביצה ופני יהושע שם דמעמא דבית שמאי ובית הלל דבמונחים על השולחן הוי גרף של רעי ע"כ מותר לנער הטבלא אך ר' זכריה בן אבקולם יכול לסבול על שולחנו אסור לו לנער הטבלא ובעין זה יכול לסבול בר קמצא על שולחנו ע"כ אמר ר' יוסי ענותותו של ר' זכריה וכו'.

והנה, נעלם מהחת"ס מדרש איכה רבתי, מובא במהר"ם שי"ף, שגם רבי זכריה ישב באותה סעודה ושתק, והרי לדעתו של רבי זכריה לפירוש החת"ס יש כאן חלול השם ובודאי שרבי זכריה לא היה שותק ובכך גורם לחלול השם.

ט"ו שבט, שבת פרשת בשלח ע"ז - כפ"ח

"ויסע משה את ישראל" וסוגיא דקמצא ובר קמצא

א. "תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף" | ב. סוגית קמצא ובר קמצא

יש גם סברא לומר שגם "תורי זהב" וגם "נקודות הכסף" מדברים על ביזת הים.

בפנימיות, זהב היינו גבורה וכסף הוא חסד. "גדולה ביזת הים [זהב-גבורה] מביזת מצרים [כסף-חסד]" משום ששרש הגבורה בבינה, "אני בינה לי גבורה". הבינה, שרש הגבורות, היא האמא המולידה את המדות, החל ממדת החסד, הכסף (ביזת מצרים), כמו שמבואר בתניא פ"נ על "כמעלת הזהב על הכסף".

מעבר להבדל במתכות, "נקודות הכסף" הן עדיין נקודה ואילו "תורי זהב" הם קוים שיוצרים שטח (כמו שמסביר אדמו"ר הזקן בלקוטי תורה) – היחס בין נקודה לשטח הוא יחס שבין קטנות לגדלות. לפעמים אומרים על שלשת שלבי ההתפתחות נקודה-קו-שטח ולפעמים קוראים להם נקודה-ספירה-פרצוף.

להתקדם אל היעד

הביזה לא היתה מתוך תאוות ממון של עם ישראל, אלא היתה בה סברא בעבודת ה'. כתוב "וינצלו את מצרים" ("שעשאוהו כמצודה שאין בה דגן וכמצולה שאין בה דגים") ועם ישראל באהבתו לה' רצה לקיים זאת כמה שאפשר ולכן עסק בביזת הים. אבל משה רבינו היה צריך להפסיק אותם ולומר להם ש"נסתיימה עבודת הברורים", כמו שהרבי אמר (ואמרנו ביום חמישי שכאן המקור לדבריו) – תפסיקו לברר ותתקדמו ליעד, למתן תורה. יש סוג של יצר

א. "תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף"

נגנו שאמיל.

"תורי זהב" ו"נקודות הכסף" – ביזת הים

וביזת מצרים

ביום חמישי דברנו על הפסוק "ויסע משה את ישראל", נראה מה רש"י אומר עליו:

הסיען בעל כרחם שעטרו מצרים סוסייהם בתכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות, והיו ישראל מוצאין אותם בים, וגדולה היתה ביזת הים מביזת מצרים, שנאמר תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף, לפיכך הוצרך להסיען בעל כרחם.

אפשר לפרש שני פירושים מה כוונת רש"י בפסוק שהוא מביא כראיה, "תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף": בעיקר שפתי חכמים כתוב כאן – על פי המדרש – "רוצה לומר תורי זהב היינו ביזת הים ונקודות הכסף היינו ביזת מצרים, כדאיתא במדרש", והפסוק ממחיש ש"גדולה ביזת הים מביזת מצרים". איני יודע אם מישהו אומר כך, אך מדויק לשון רש"י קודם, שביזת הים היתה "בתכשיטי זהב וכסף",

הערבים, תקנו שחרית ומנחה וכנגד הנותר, שהיה נשרף בלילה, תקנו תפלת ערבית].

אפשר לומר שהיו בעם ישראל שלש סברות, כנגד שלשת האבות, שמשה היה צריך להסיע אותם מהם הלאה: מדת אברהם היא החסד והאהבה – בני ישראל עסקו בכיזת מצרים (ואחר כך בכיזת הים) מתוך אהבת ה', עד שמשה אמר להם שאמנם זהו חסד אך לא החסד של אברהם (שהתקדם ליעד, "הלוך ונסוע הנגבה"). יצחק הוא עמוד העבודה-התפלה, אבל יש מצבים שאומרים למישהו – כעת לא הזמן לעבודה פנימית, כעת צריכים לעשות, להתקדם. יעקב הוא עמוד התורה, אבל גם לבחור ישיבה שלומד תורה צריך לומר לפעמים שכעת הזמן 'לסגור את הגמרות'. [לנסוע לעמונה...].

בני ישראל תפסו אומנות אבותם והתפללו עד שמשה אמר להם "הוי" ילחם לכם ואתם תחרשון". אחר כך כתוב שה' אומר לו "מה תצעק אלי?! דבר אל בני ישראל ויסעו" – הדבר היחיד שצריך לעשות כעת הוא לנסוע, להתקדם את היעד. שוב הווארט הוא שעכשיו העיקר הוא מתן תורה, הוא צריך להיות המטרה של כל מה שעושים.

"ויסע" בפסוקי ע"ב שמות

אחר כך יש שלשה פסוקים שידועים בקבלה בתור הפסוקים מהם יוצאים **עב** שמות. מה שמיוחד בפסוקים האלה, תופעה נדירה ביותר בתנ"ך, הוא שבכל אחד משלשת הפסוקים יש **עב** אותיות, שלשה פסוקים רצופים זה אחר זה. **עב** השמות יוצאים מהם בצורה שלוקחים אות אחת מתחלת הפסוק הראשון את שניה מסוף הפסוק השני ואות שלישית מתחלת הפסוק השלישי. לדוגמה, האות הראשונה של השם הראשון היא האות הראשונה בפסוק הראשון, ה-1 של "ויסע"; האות השניה של השם הראשון היא האות האחרונה של הפסוק השני,

הרע שאומר להתעסק במצוות מבלי להתקדם ליעד.

הזכרנו שכמו שכתוב כאן "ויסע", הפעם הראשונה בתורה שמופיעה מלה זו (בניקוד אחר) היא אצל אברהם אבינו – "ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה". נגב היינו דרום, צד החסד והאהבה, ואברהם עלה תמיד במדרגות האהבה. כך כאן, משה אמר להם להתקדם להר סיני, לאהבה לקב"ה. אמרנו ש"הלוך ונסוע" פירושו ללכת ואז לנסוע, כמו נסיעה ברכב או במטוס, שמאיץ ונסוע. כך הוא ה"רצוא ושוב" של הנשמות, שנקראות "מהלכים", מה שאין כן במלאכים שנקראים "עומדים" וכל ה"רצוא ושוב" שלהם הולך וחוזר תמיד באותה דרגה. בנשמות ה"נסוע" הוא ה"שוב", אך זהו "שוב" שגם הוא מכיוון אל היעד (ולא נסיגה אחורה), ובפועל הנסיעה היא הרבה יותר מהירה מאשר ההליכה רק שתוך כדי הנסיעה מורגש נייחא, בחינת "שוב", כמו מי שטס באווירון (וכידוע המעשה בזה של בעל העבודת ישראל).

"דבר אל בני ישראל ויסעו" – להתקדם

מאומנות האבות

יש בפרשת בשלח ט פעמים לשון נסיעה. לפני קריעת ים סוף כתוב "ויצעקו בני ישראל אל הוי" ושמ כותב רש"י:

תפשו אומנות אבותם. באברהם הוא אומר אל המקום אשר עמד שם [הפסוק ממנו לומדים שאברהם תקן תפלת שחרית], ביצחק לשוח בשרדה [הפסוק ממנו לומדים שיצחק תקן תפלת מנחה], ביעקב ופגע במקום [הפסוק ממנו לומדים שיעקב תקן תפלת ערבית]. (תפלת ערבית לא תקן רבן גמליאל?) רבן גמליאל עשה אותה חובה, אבל יעקב אבינו תקן אותה. יש דעה ש"תפלות אבות תקנום" ויש דעה ש"כנגד תמידים תקנום" – כנגד שני תמידין, תמיד של שחר ותמיד של בין

ויולך ... וישם ... ויבקעו... = 1764 = 42
 ברבוע, רמז מופלא המקשר בין שם **עב** לשם **מב** (בכל יג הפעלים יש **נד** אותיות, בדיוק רבע מ-**ריו** האותיות של **עב** השמות. הסימן: **יג** פעמים **נד** = **שבת**, היהלום של שם **הוי'** ב"ה, ודוק).

סוד היעד

אמרנו שמשם מקדם את ישראל ליעד של מתן תורה, אז נתבונן כעת במילה יעד. השער של יעד הוא **עד**, סוד "בנין עדי עד", "בטחו בהוי' עדי עד". איפה מכוונים אותו? ב"שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד", האותיות הגדולות הן **עד**, "עד ועד בכלל". יש "עד ולא עד בכלל" ויש "עד ועד בכלל". רבי אייזיק מהומיל אומר שבעולם הזה כמה שאנחנו רוצים להשיג את הקב"ה, את האין סוף, תמיד ההתקדמות תהיה רק "עד ולא עד בכלל", כי אנחנו מוגבלים, חיים בעולם מוגבל, ולא מבינים מה פירוש אין סוף, אבל בעולם הבא נשיג "עד ועד בכלל" (ואז יומשך "עד ולא עד בכלל" חדש, מקיף עליון יותר, 'אין סוף' גדול יותר – כידוע שיש אין סוף מדרגות של אין סוף – על גבי אור האין סוף שזכינו להפנים בפנימיות, וד"ל).

מאחורי המזוזה כתובות האותיות הבאות אחרי "הוי' אלהינו הוי'" – האות הבאה אחרי **י** היא **כ**, אחרי **ה** האות **ו**, וכן הלאה. שלש המלים האלה במזוזה הן סוד של **דוד** – **ד** אותיות (הוי'), **ו** אותיות (אלהינו) ועוד **ד** אותיות (הוי'). על כל פנים, רואים שיש שיטה (בפרט בפסוק הראשון של קריאת שמע) להתבונן במילה על ידי חילוף כל אות באות הבאה. מה האותיות שאחרי אותיות **עד** רכרבן? **פה**. אפשר לנקד גם פֶּה, ללמד שכאשר מגיעים ורואים את היעד מקרוב כבר אפשר לדבר (סוד הקדמת העין לפה, כמו שיתבאר), וגם פֶּה, צריך להגיע **עד פֶּה** ("פה אשב כי אותיה" –

ה של "הלילה"; האות השלישית בשם הראשון היא האות הראשונה בפסוק השלישי, ה-**ו** של "ויט", וכך נוצר השם הראשון של **עב** השמות – **והו** – וכך הלאה.

כפי שהוזכר לעיל, יש כאן קשר לחסד ולאהבה: **עב** בגימטריא **חסד**, ומכיון שכל שלשת הפסוקים פותחים ב"ויסע" – "הכל הולך אחר הפתיחה" – יש כאן רמז משמעותי ל"ויסע" הראשון בתורה, "ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה". בפרט, שלשת הפסוקים מכוונים כנגד אברהם, יצחק ויעקב, כך שהפסוק הראשון – "ויסע" – הוא כנגד אברהם. הפעלים בפסוק הם "ויסע... ההלך... וילך... ויסע... ויעמד", כך שיש פעמיים "ויסע" בפסוק (בסוד "אית חסד ואית חסד").

איך עוד יודעים שקריעת ים סוף קשורה לחסד? אחרי קריעת ים סוף כתוב "וירא ישראל את היד הגדלה אשר עשה הוי' במצרים". יש שלש ידות הקשורות ליצירת מצרים – "יד רמה", "היד הגדלה" ו"היד החזקה" – המכוונות כנגד חסד-גבורה-תפארת: "היד הגדלה" כנגד חסד ("לך הוי' הגדלה"), "היד החזקה" כנגד גבורה ו"יד רמה" כנגד תפארת. דווקא בקריעת ים סוף נאמר "היד הגדלה", מדת החסד.

[שלש ידות, ג"פ **יד**, עולה **מב**, קשור ל-**מב** מסעות]. כן, גם שייך ל"ויסע", לשון מסע. רואים כאן קשר בין שם **מב** לשם **עב**, שמתחיל כולו "ויסע". את שם **מב** מכוונים בפרשת "ואהבת", בה יש **מב** מלים, ואת שם **עב** מכוונים ב"והיה אם שמוע" עד המילה "ושמתם". משם יש עוד חמשים מלים, כנגד חמישים שערי בינה.

והנה, בכל שלשת הפסוקים שמהם יוצאים **עב** השמות, חסד, יש **יג**, **אהבה**, פעלים: "ויסע... ההלך... וילך... ויסע... ויעמד... ויבא... ויהי... ויאר... קרב... ויט..."

בסעודה שלון] אמר ליה מכרי ההוא גברא בעל דבבא דההוא גברא הוא מאי בעית הבא [הרי אתה שונא שלי, מה אתה עושה כאן?!] קום פוק [קום ותצא.] אמר ליה הואיל ואתאי שבקן ויהיבנא לך דמי מה דאכילנא ושתינא [הואיל וכבר באתי תשאיר אותי, אל תבייש אותי, ואני מוכן לתת לך את דמי המנה שלי.] אמר ליה לא. אמר ליה יהיבנא לך דמי פלגא דסעודתיך [אממן לך חצי מהסעודה. כנראה מדובר בסכום עתק.] אמר ליה לא. אמר ליה יהיבנא לך דמי כולה סעודתיך [כל הסעודה.] א"ל לא. נקטיה בידיה ואוקמייה ואפקייה [לקח אותו בידו והוציא אותו מול כולם. הזכרנו ביצהר שהחתם סופר אומר שמעולם לא היתה כזאת שנאת חנם].

הלשנת בר קמצא

אמר הואיל והווי רבנן ולא מחו ביה יש"מ קא ניהא להו [בר קמצא הסיק מכך שהיו שם חכמים והם לא מחו שנח להם בבזיונו. לבן איש חי קשה כיצד חכמי הסנהדרין שהיו שם לא מחו, לכן הוא מפרש שהם לא ראו את כל הסיפור. המהרש"א כותב שחכמים לא מיחו כי זהו היה דור של חנופה, מזכיר את הדור שלנו.] איזיל איכול בהו קורצא בי מלכא [הוא אמר שהוא ילך להלשין עליהם. הלשון כאן, "איזיל איכול בהו קורצא בי מלכא", היא ביטוי על מי שאומר לשון הרע ומלשין. כך כתוב גם בתרגום הפסוק "לא תלך רכיל בעמך", "לא תיכול קורצין בעמך", שהיו אוכלים משהו כדי לחזק את דבריהם כדברי אמת. הבן איש חי אומר כאן בדרך רמז שהמלים קמצא וקורצא מאד דומות, ההבדל

"נתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים".
מה השער של "ויסע"? סע. מה האותיות שאחרי סע? עף, קודם צריך ללכת, אחרי כך לנסוע ואז לעוף...

ב. סוגית קמצא ובר קמצא

למדנו ביום חמישי על "ענותותו של זכריה בן אבקולס", החותמת את הסיפור שמופיע באגדות החרבן של קמצא ובר קמצא במסכת גיטין. נקרא בפנים:

מעשה קמצא ובר קמצא

אקמצא ובר קמצא הרוב ירושלים דההוא גברא [לא כתוב את השם שלון.] דרחמיה קמצא [אוהבו היה קמצא.] ובעל דבביה [אויבו היה] בר קמצא [המהרש"א כותב שיתכן, לפי שמותיהם, שקמצא ובר קמצא הם אבא ובן. רש"י לא כותב ככה. לפי המהרש"א נשאלת שאלה על האבא, קמצא, למה הוא לא דאג לפייס ביניהם. (לפי פירושו, עם השאלה עליו, מובן למה כתוב "אקמצא ובר קמצא", גם לו קשר לזה.) כן.] עבר סעודתא [ערך סעודה גדולה והזמין אליה את כל חכמי הסנהדרין. יש שאלה אם זכריה בן אבקולס היה שם, או שהוא פסק לגבי הקרבן של בר קמצא בלי לדעת את סיפור שנאת החנם שקדמה לו. המהר"ם ש"ף מביא את המדרש באיכה רבתי שאכן רבי זכריה בן אבקולס היה נוכח באותה סעודה] אמר ליה לשמעיה זיל אייתי לי קמצא [אמר לשמש שלו: לך תביא לי את קמצא.] אזל אייתי ליה בר קמצא [השמש הלך ובטעות הביא לו את בר קמצא.]

אתא אישכחיה דהוה יתיב [הגביר בעל הסעודה ראה את שונאו, בר קמצא, יושב

בעיניהם. כלומר, אמרו דברים מבלי לראות אם הם נכונים.

מה המקור לכך שזהו חטא דור החורבן? בארבעת הפרקים הראשונים של מגלת איכה הפסוקים מתחילים באותיות לפי סדר האלף-בית – "איכה ישבה בדרך", "בכה תבכה בלילה" וכו'. יש הרבה פרקים כאלה בתנ"ך, אבל המיוחד באיכה הוא שבארבעת הפרקים הסדר של אותיות **ע-פ** הוא הפוך, קודם פסוק ב-**פ** ואחריו פסוק ב-**ע**. חז"ל אומרים שהדבר מלמד על כך שחטאו בהקדמת ה**פה** לעיין (הפוך מה-**עף** שהזכרנו קודם, האותיות שאחרי **סע**).

באידיש, הקדמת ה-**פ** ל-**ע** יוצרת את מלת הגנאי והביזוי "פעע!". לפני כמה שבועות ספרנו סיפור חסידי (מאחד מחסידי אדמו"ר האמצעי) אודות "פע קליפה!".

נתבונן, מה הפגם של הקדמת ה**פה** לעיין בפנימיות ובדקות? אחד שמוסר שיעור ומדבר על כל מיני דרגות וחוויות שהוא עצמו לא חווה אותן, ומראה עצמו כאילו שהוא חווה. זו הקדמת ה**פה**, אמירת הדברים, בלי לראות אותם בעיני. הוא חוזר מאמר בלהט והוא בכלל לא נמצא שם. אם יש לו בושח מכך – כמו שכתוב באות השני במאמר "דער פרומער וארא" – נסלח לו... אבל אם אין לו בושח אי אפשר לסבול זאת.

הענין קשור גם לאותיות **עד** הגדולות ב"שמע ישראל", לשון **עד** שצריך לראות בעיני ואז לדבר ב**פה**, להעיד על מה שראה. ["שמע ישראל" לא לשון שמיעה דווקא?] דברנו לאחרונה^א על ממד הראיה שיש בקריאת שמע – משה אמר "שמע" אבל התכוון "ראה" ו"**שמע**" ר"ת "שאו מרום עיניכם וראו" ואותיות **עד** רברבן רומזות

הוא רק חילוף **ר** ו-**מ**, כך שאם נחליף ב-**בר** **קמצא** את ה-**ר** וה-**מ** נקבל **בם קרצא**, לשון "בהו [בם] קורצא".

אזל אמר ליה לקיסר מרדו בך יהודאי [אמר לקיסר שהיהודים מרדו בו]. **א"ל מי יימר** [הוא לא האמין לו על ההתחלה, ושאל אותי מי אמר? תביא הוכחה]. **א"ל שדר להו קורבנא חזית אי מקרבין ליה** [בר קמצא אמר לקיסר: שלח להם קרבן ותראה אם הם יקריבו אותו]. **אזל שדר בידיה עגלא תלתא** [הקיסר שלח בידיו עגל משולש, קרבן משובח]. **בהדי דקאתי שדא ביה מומא** [בר קמצא עשה מום קטן שרק כהנים מומחים יוכלו לראות אותו. יש שתי דעות איזה מום הוא הטיל: בניב שפתים ואמרי לה בדוקין שבעיין] [או בשפתיים או בעינים] **דוכתא דלדידן הוה מומא ולדירהו לאו מומא הוא** [הוא עשה מום שלגבי הגויים לא נחשב מום, אבל לגבינו הוא כן נחשב. אגב, המילה מום גם קשורה ל-**עב** שמות, השם האחרון שבהם הוא **מום**, בגימטריא **אלהים** – שם שמורה על צמצום. על כנסת ישראל כתוב "כולך יפה רעיתי ומום אין בך". מה ההפך ממום? תמים. גם בתמים יש אותיות מום, רק יש את ה-**ת** בהתחלה, כלומר לית **מום**].

הקדמת העיני לפה

מדייק "ספר החיים", של אחד מהחכמים הקדמונים, שקודם כתוב "בניב שפתים" ואח"כ "בדוקין שבעיין", ואומר שיש כאן רמז לחטא דור החורבן, שהקדימו את ה**פה** לעיין – הקדימו את ניב השפתים, דבור ה**פה**, למה שהם ראו

^א שיעור כ"א טבת ש"ז.

שוה ג"פ (הערך הממוצע) 16 ברבוע, **אהרן**. אם כותבים כפי שכתוב בגמרא – **ביתנו היכלנו ארצנו** – כבר שוה 936, ג"פ **חדש** (יב צירופי הוי'), הכל כפולה של שם הוי'.

מה ההבדל ביניהם? בית הולך על כללות הבית, שהוא בעיקר בית המקדש כמקום שמקריבים בו קרבנות, כפי שהרמב"ם מגדיר את תפקיד הבית כבית – זה החצר, בפירושו לא ההיכל. ההיכל הוא הקדש כולל קדש הקדשים. ההיכל עלה באש. הבית מסביב נחרב. להר קוראים בכלל הר הבית, ההר מקיף את הבית והבית מקיף את ההיכל. בתוך ההיכל יש את המנורה, שהיא "אש קדש" שמאירה החוצה. שריפת ההיכל היא אש כנגד אש. בתוספתא כתובה רק שריפת ההיכל כי היא הפנימיות. לגבי הגליתנו מארצנו, אם רוצים לעשות איזו הקבלה של שלשת הדברים האלה, "הגליתנו מארצנו" היא פגם ביסוד העפר בנפש, ו"שרפה את היכלנו" יסוד האש כמובן. כמו שבהיכל יש מנורה לעומת אש זרה ככה בבית, במזבח החיצון של הקרבנות, החרב היא הלעומת-זה של השחיטה, הסכין בה שוחטים את הבהמות, שגם נקראת חרב בהרבה מקומות. מה שמחריב, כמו בהרבה סיפורים – מה מחריב בית? אם לא אש אז רוח סערה, יסוד הרוח. נשאר יסוד המים, שלפי ספר יצירה – כנגד י-ה-ו-ה – הם בחכמה, מים שיוורדים ממקום גבוה למקום נמוך. אפשר לומר ששם לא היה חורבן, כי זו בדיוק התורה שנשארה, "ארבע אמות של הלכה".

זו אפשרות לפרש את סוד שלשת הלשונות.

שנאת בר קמצא

החתם סופר, שהיה קנאי ולחם נגד רוח ההשכלה בתקופתו, מפרש את הסוגיא בדרך שמאד מתאימה ל². הוא מפרש שצריך לומר

לפסוק "עד הוי' בכס" ולפסוק "אתם עדי האם הוי'".

אפשר ללכת בדרכו של ספר החיים ולדייק בלשונות "ניב שפתים" ו"דוקין שבעינים" – "ניב שפתים" הוא לשון דבור ו"דוקין שבעיין" רומז שיש לדייק במה שרואים.

ענוות רבי זכריה בן אנקולס

סבור רבנן לקרוביה משום שלום מלכות [חשבו חכמים להקריב את הקרבן שהוא הביא, כי היה פיקוח נפש באי-הקרבתו]. אמר להו רבי זכריה בן אנקולס יאמרו [בדורות הבאים] בעלי מומין קריבין לגבי מזבח. סבור למיקטליה דלא ליזיל ולימא [חשבו להרוג את בר קמצא, שלא ילך וילשין]. אמר להו רבי זכריה יאמרו ממיל מום בקדשים יהרג. אמר רבי יוחנן [הוא כבר אמורא, כמה דורות אחרי החרבן]. ענוותנותו של רבי זכריה בן אנקולס החריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו [למה "ענוותנותו"? מה הקשר כאן למדת הענוה (? הסברנו בשיעור ביום חמישי].

אומר רש"י: "ענוותנותו" – סבלנותו, שסבל את זה ולא הרגו". הוא מפרש ענוה כסבלנות, כמו שמפרש על "והאיש משה ענו מאד" – "שפל וסבלן". לפי פירושו הענוה מתייחס רק לכך שרבי זכריה אמר לא להרוג את בר קמצא (ולא לכך שאמר לא להקריב את הקרבן).

חורבן הבית, שריפת ההיכל וההגליה מהארץ

בגמרא כאן יש שלשה לשונות: "החריבה את ביתנו, ושרפה את היכלנו, והגליתנו מארצנו".

רמז להשלמה של הלשונות: **בית היכל ארץ**

² וזה לשונו:

שבעל הבית שנא אותו, כפי שכתוב (בגמרא ונפסק בשו"ע) שאם אדם ראה מישהו עובר על דבר ערוה, אבל הוא עד אחד בלבד, שלא יעיד (שהרי אין עדות עד אחד מספיק כדי להרשיע בבית דין) אבל מותר לו ומצוה עבורו לשנוא אותו. אדמו"ר הזקן בפרק לב בתניא ממתיק זאת ואומר שצריך גם לרחם עליו, ועל ידי הרחמים עליו מגלים (פודים) את האהבה.

כתוב במקום אחר שהחורבן קרה מפני "שהעמידו את דבריהם על דין תורה ולא עבדו לפנים משורת הדין". מה הכוונה? התוספות אומרים שאדם שראה מישהו עובר עבירה אמנם צריך לשנוא אותו, אבל ממדת חסידות שלא יפגין את השנאה בפרהסיא. הגביר הזה כנראה ידע שבר קמצא רשע, לכן לא הזמין אותו (לפחות כך דנו החכמים את הגביר לכף זכות), אבל בכך שהוא הוציא אותו מול כולם הוא הפגין את השנאה בפרהסיא ולא עשה לפנים משורת הדין (וכשחכמים לא מחו בידו, משום שחשבו שזהו טעמו, הם "העמידו דבריהם על דין תורה" ולא דאגו לקיום מה שלפנים משורת הדין).

השם קמצא מזכיר את המילה קמצץ וכן את הניקוד קמץ, הניקוד של הכתר, שהוא קמוץ וסתום. אפשר לפרש שקמצא ובר קמצא הם כנגד פנימיות וחיצוניות הכתר. בר קמצא הוא כנגד חיצוניות הכתר, ממנה יש מקום ליניקת החיצונים (גם בר – בר קמצא – הוא לשון חרוץ). מה האותיות שאחרי **קמצא**? אותיות **קרבן**, מה שהתגלגל אתו בהמשך הסיפור.

שבר קמצא היה רשע³. לדבריו – יפה לראות איך הוא נכנס לסיפור הזה... – זו גם הסבה

שמעתי מפי הרב הגדול מו"ה יעקב וירמיו זצ"ל שהיה רב"ד ורב בביהמ"ד הגדול שבק"ק פפד"מ, אהא דאמר ר' יוחנן בשבת לא חרבה ירושלים אלא שהעמידו דיניהם על דין תורה ובפ"ק דיומא אמר ר' יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על שנאת חנם אע"ג די"ל הא בבית ראשון והא בבית שני, מ"מ ג"ל עפ"י דברי ר' יוחנן דהכא דהכל אמת, דהא באמת צריך להבין מ"ש שתקו חכמי ישראל ולא מיהו שלא לבייש את בר קמצא, וי"ל בפסחים קי"ג ע"ב אמרי' הרואה דבר ערוה בהברו אסור להעיד עליו יחידי אבל מצוה לשנאתו והעלו שם תוס' מכל מקום לא יראה לפניו שנאה בפרהסיא משום כמים הפנים אל פנים ע"ש ונראה להרב הנ"ל דזהו בכלל לפנים משורת הדין, והנה בשעת כשלונם של ישראל נכשלו ההדיוטים בשנאת חנם, וחכמי ישראל נכשלו בהעמדת דיניהם על דין תורה, וע"כ זה היה לו שנאת חנם על בר קמצא אך חכמי ישראל דנו ליכות מסתמא ראה בו דבר ערוה שמצוה לשנאותו ואסור לו לגלות לנו ע"כ שתקו ולא מיהו, אמנם אי לאו דהעמידו דיניהם על דין תורה היו מוחזין ממעם לפנים משורת הדין שלא להראות שנאה בפרהסיא אלא שהעמידו דיניהם על דין תורה ואתי שפיר ושפתים יושק.

³ וזה לשונו בהמשך הסוגיא (ביחס לסבלנות רבי זכריה לחוטאים):

... כי מסתמא בר קמצא רשע מעודו היה ויקירי ירושלים לא היו יושבים במסיבה א"כ יודעים מי מיסב עמהם ויראה זה בעל הסעודה שהוציאו נמי מהאי טעמא כי א"א לסבול לסעוד בסעודת שמחה ורשע זה יושב כנגדו

ואולי אלו לא הוציאו היו חכמי ישראל עומדים מהסעודה ויוצאים כי מי יכלו לסבול זה...

ט"ז שבט ע"ז - כפ"ח

ברית צוריה שי' פרל

"צור עולמים" - חבור העולם הזה והעולם הבא | אור-צור - אור העצם וכח העצם |
לידה ומילה ביום ראשון | רמזי הפסוק והשם

למדנו כעת, ב-י' שבט, במאמר "באתי לגני" (אות ז, האות של השנה) שנקודת הבטול – ה-י שבאחורי האות ד – היא בחינת "כי כל בשמים ובארץ", בחינת הצדיק "דאחיד בשמיא ובארעא". כל צדיק, "ועמך כלם צדיקים", יכול לחבר את השמים והארץ יחד. זהו בעצם, לכאורה, הענין העצמי של צוריה – שיש לו כח, צור הוא כח, של "צדיק יסוד עולם", לחבר את הפנימיות, הנשמה, השמים שלו, שנברא ב-י, עם הגוף, הגשמיות של עולם הזה שלו, שנברא ב-ה. לשם כך ה' ברא אותנו, שם אותנו בעולם הזה, "לעשות לו יתברך דירה בתחתונים". בשביל זה צריך להיות צור, צוריה. זו המשמעות של השם.

אור-צור – אור העצם וכח העצם

ידוע שאצל הראשונים לכל אות יש בן זוג לפי הציור של האות – שייך לצור, לשון צורה. לכל אות יש ציור וכשמתבוננים בצורה מזהים את הזוג. והנה, הזוג הראשון באלף בית הוא א שדומה ל-צ. על הזוג הזה כתוב שה-א היא "אלופו של עולם" וה-צ "צדיקו של עולם", כפי שקוראים לה' בחז"ל. אנחנו, עם ישראל, "ועמך כלם צדיקים", וה' הוא "צדיקו של עולם". מתחבר עם האלף, "אלופו של עולם", כנראה שגם אנחנו כולנו אלופים.

בכל אופן, על ידי חילוף האותיות בין ה-א ל-צ רואים ש-צור – לשון כח, "כח העצם" בלשון החסידות – קשור ל-אור, אור העצם. בחסידות זהו חבור מאד חשוב, בין אור העצם

"צור עולמים" – חבור העולם הזה והעולם

הבא

לחיים לחיים, מזל טוב! יהודה אמר שהפסוק שממנו באה ההשראה של השם צוריה הוא "בטחו בהוי' עדי עד כי ביה הוי' צור עולמים" – יש בו "צור" ויש בו "יה". מהפסוק הזה חז"ל דורשים ש"ב-י נברא העולם הבא, ב-ה נברא העולם הזה", "ביה הוי' צור עולמים", ה' צייר שני עולמים.

כתוב שבתוך כל יהודי יש שתי יצירות, "וייצר הוי' אלהים את האדם עפר מן האדמה" – "וייצר" בשתי יודין, שתי יצירות, יצירה לעולם הזה ויצירה לעולם הבא. לכל יהודי יש שתי יצירות, יש לו את הנשמה הקדושה, הפנימית, שהיא "חלק אלוה ממעל ממש", ויש לו את הגוף, הנפש הטבעית, שהיא העולם הזה. עיקר עבודת ה' בעולם הזה היא לחבר את שני העולמות, "צור עולמים" (צור הוא גם לשון קשר), שיש לו בתוך ה'אני' שלו.

נאמר מאמר מוסגר: שאם כותבים **צריה** חסר, כמו בתנ"ך ("בני צריה"), זה אותיות **יצהר** – עליו יש פרצוף שלם של רמזים, כל הגימטריאות כבר שם. יצהר הוא שמן זית, שייך ל"ארץ זית שמן", חמשה עשר בשבט (השבת שלום זכר, עד שתעבור עליו שבת אחת, כדלקמן). **יצהר** עולה ה פעמים **אין**. כתוב "אין מזל לישראל" ויש לנשמה חמש מדרגות, נרנח"י, וכל אחת מהן מקבלת מהאין האלקי. בזכות ה"אין מזל לישראל" הוא יכול לחבר את שני העולמות שבו.

"כדי שתעבור עליו שבת אחת", מיום ראשון ליום ראשון. כך מתקיים בצוריה שלנו.

רמזי הפסוק והשם

שוב, שה' יברך את צוריה עם כח העצם ואור העצם, שיהיה "צדיק יסוד עולם" בגלוי, יחבר את השמים ואת הארץ. את כל הפסוק הזה – "בטחו בהוי' עדי עד כי ביה הוי' צור עולמים" – דרשנו הרבה בשנה שעברה (ראשית העיבור של צוריה), כי כולו שוה תשע"ו. בין היתר הוא שוה "ביאת המשיח". בזכות הילד הזה נזכה במהרה בימינו לביאת המשיח. "בטחו [לשון דבקות, כך מוסבר בחסידות] בהוי' עדי עד כי ביה הוי' צור עולמים".

צוריה שוה **איש** (אש י, כדרשת חז"ל – ניצוץ של אש שיוצא מהצור). אתמול קראנו בתורה את שירת הים בה כתוב "הוי' איש מלחמה הוי' שמו". והנה בתהלים כתוב, "שמר תם וראה ישר כי אחרית לאיש שלום" (פסוק הרומז למצות תפילין, כנודע. כבר אפשר להכין לצוריה תפילין...). שצוריה יזכה לקשור יחד את שתי הבחינות של "איש מלחמה" ו"איש שלום" (כמו מלך המשיח שילחם מלחמות ה' וינצח ויביא שלום-אמת לעולם). צוריה מלא: **צדיק וו ריש יוד הא = "שלום שלום"** (סוד "פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי" – המלחמה עצמה הופכת לשלום). **צוריה** ועוד "איש מלחמה" ו"איש שלום" עולה ד"פ **משיח**.

לחיים לחיים, מזל טוב ובשורות טובות.

לכח העצם. איך אני יודע שיש אור בתוך הצור? האור בתוך הצור הוא בסוד "העלם שאינו במציאות", אבל על ידי הכאה בצור החלמיש – כשמכים בכח של צור, כמו אדם הראשון במוצאי שבת (יום ראשון השני של מעשה בראשית) – מוציאה ממנו אש. האש חבויה בתוך הצור, רק שהיא שם בהעלם שאינו במציאות. אבל עם כח של צור מוציאים מהצור את האור, אור אין סוף. שוב, האור הזה הוא אור שתכליתו להאיר מלמעלה, מהשמים, אל הארץ.

לידה ומילה ביום ראשון

יש תכונה מיוחדת לילד שנולד ביום ראשון בשבוע והברית ביום ראשון, כי ביום ראשון ה' ברא את האור. צור הוא גם אותיות ארץ (**צור** = **הארץ**), גם קשור ליום ראשון בו ה' ברא את השמים ואת הארץ. י-ה היינו העולם הבא והעולם הזה, השמים והארץ. כתוב ש"ביום השמיני ימול בשר ערלתו". מהו סתם יום שמיני? היום השמיני יכול להיות כל יום, אבל בתורה יש פרשת "שמיני" שהיה ביום ראשון בשבוע – סתם "יום השמיני" בתורה הוא יום ראשון. היום השמיני להקרבת קרבנות הנשיאים לחנוכת המזבח היה ביום ראשון, כי היום הראשון היה ביום ראשון – ראש חודש ניסן, היום שנטל עשר עטרות, כמו שרש"י מביא – וכך גם היום השמיני, שהוא גם יום הראשון השני למעשה בראשית. יש משהו מיוחד בילד שנולד ביום ראשון ונימול ביום ראשון. התורה רוצה דווקא "ביום השמיני",

ט"ז שבט ע"ז - ראשל"צ

ברית שניאור-זלמן שי' דיין

שניאור-זלמן - המשכת אור הנסתר ואור הנגלה לזמן | יחוד שתי נשמות בשם שניאור | מקור שני-אור בפסוק השלישי בתורה | ברית בפרשת יתרו - "כיתרון האור מן החשך" | חמשת האורות של היום הראשון | ברית ביום השמיני - חבור האורות של שני ימי ראשון | הכח להחדיר אלקות מטה-מטה ולהלעות משם את העולם

מטה-מטה, להביא את האור גם למקום הכי נמוך, באיסלא במקסימום, מי מביא אותו לשם? זלמן. לשם הצלחת השליחות זלמן ממשיך את השניאור למטה-מטה, בזכות השליחות ממשיכים את השניאור לזמן הזה בעולם הזה, למטה-מטה, כמבואר בחסידות.

יחוד שתי נשמות בשם שניאור

בכל אופן, איך התקבל בעם ישראל השם שניאור? כתוב שהיה הורה שלילדו היו שני סבים, שלאחד קראו אורי ולשני מאיר. איך קוראים לילד שם אחד על שם שני סבים? היות שלשניהם קראו על שם אור, המכנה המשותף, הוא המציא פטנט - השם שניאור (ובמודע או שלא במודע הוא כיוון לרמז נפלא: **אורי מאיר** ועוד **שניאור** = 5 פעמים **אור**, חמשת האורות של יום אחד של מעשה בראשית, וכמו שיתבאר!). רואים ממש שיש שתי נשמות בשם הזה, שכל אחת היא אור בפני עצמה, והשם הזה מייחד אותן יחד.

מקור שני-אור בפסוק השלישי בתורה

"לית מידי דלא רמיזא באורייתא". איפה יש מקור לשם שניאור בתורה? דווקא בפסוק השלישי של התורה, הדבר הראשון שהקב"ה ברא - "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור". בכל בריאה אחרת כתוב בסוף "ויהי כן"

שניאור-זלמן - המשכת אור הנסתר ואור

הנגלה לזמן

לחיים לחיים, מזל טוב. זה הקטן גדול יהיה, שיהיה שליח נאמן של הרבי ויזרו את ביאת המשיח.

הרך הנימול נקרא על שם אדמו"ר הזקן, מייסד חסידות חב"ד. הוא נקרא שניאור כי הוא מחבר שני אורות. מסבירים שהכוונה לשני ממדים בתורה - "תורה אור" - הנסתר של התורה והנגלה של התורה. בתורה יש "נשמתא דאורייתא" ו"גופא דאורייתא". והוא, יותר מכל צדיקי הדורות, הכי גדול גם בנגלה וגם בנסתר. בנגלה הוא היה פוסק הדור וכתוב שגם בנסתר הוא היה פוסק הדור. ספר התניא הוא פסק, כמו שו"ע, ויש לו שו"ע אדה"ז - בכל אחד מהם הוא פוסק הלכה, איך יהודי צריך ללכת בחיים. "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה", יהודים הם "מהלכים", שאנו הולכים עם ההלכה, עם ההלכה של הנגלה ועם ההלכה של הנסתר גם יחד. זה שניאור.

מהו זלמן? כתוב בחסידות ש-**זלמן**

צירוף אותיות **זלמן** - כמו בברכה "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה". ש-זלמן ממשיך את שני האורות לתוך המציאות הכי תחתונה, לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, בעולם הזה התחון שאין תחתון למטה הימנו. הכח לרדת

ולהפוך אותו לאור. אין יום יותר מתאים לקיים ברית מילה מהיום הזה, "כיתרון האור מן החשך".

חמשת האורות של היום הראשון

בכל יום ראשון של מעשה בראשית, חוץ מ"ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור", מופיעה עוד שלש פעמים המלה אור. כתוב "וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל אלהים בין האור ובין החשך", ואחר כך, הפסוק שמסיים את יום ראשון, הוא "ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד". כך מסתיים יום ראשון, "יום אחד". אם כן, יש חמש פעמים "אור" ביום ראשון של מעשה בראשית, וחז"ל מסבירים שהם כנגד חמשה חומשי "תורה אור". אם כן, נמצא שיום הראשון של מעשה בראשית הוא בחינה של מתן תורה. אמנם מתן תורה שנקרא עליו בפרשת השבוע היה בשבת קדש, "לכולי עלמא בשבת נתנה תורה", אבל יום ראשון שייך בעצם לתורה-אור עם חמש פעמים אור כנגד חמשה חומשי תורה.

בפרט, שניאור רומז לפסוק המקורי, "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור", שיש בו שני-אור. אבל הזלמן, להמשיך זאת לזמן, הוא כבר שלשת האורות הבאים, המשכות האור למטה, עד ל"ויקרא אלהים לאור יום" – קריאה לשון המשכה. "ויקרא אלהים לאור יום" – הוא שם את האור בתחום שלו, הכלי של האור נקרא יום. ברגע שהוא שם את האור בתוך היום ואת החשך בתוך הלילה אז "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד", הכל הפך להיות יום, וזו התכלית של הדירה בתחוננים של הקב"ה, התכלית של זלמן. מה זה "יום"? עד "יום אחד" לא נשלם ממד הזמן (יש חצאי זמנים – יום-לילה, ערב-בקר – אבל לא יחידה שלמה של זמן). הזמן הראשון השלם הוא התכלית של ה פעמים "אור", "לאור יום... יום אחד". מהו "יום אחד"? יום שבכולו יש רק מודעות של ה' אחד,

– "יהי רקיע... ויהי כן", "תדשא הארץ... ויהי כן" – ורק באור כתוב "ויהי אור", כדי להכפיל את האור, שהאור כפול ומכופל, שני אור. ברגע שיש שנים יש כל חזקות 2 עד אין סוף, 2-4-8 וכו' (כרמוז ב-ב רבתי של בראשית), "פרו ורבו". לכן כתוב ש"יהי אור ויהי אור" הם אור זכרי ואור נקבי שיחד הם פרים ורבים. בכל אופן, זה המקור הפשוט בתורה לשניאור, "יהי אור ויהי אור", אור ישר ואור חוזר, זוג – יש עוד הרבה – "זכר ונקבה בראם ויברך אתם ויקרא את שמם אדם ביום הבראם".

יש תופעה מאד מיוחדת בפסוק של שניאור, "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור" – פסוק עם 6 מלים ו-23 אותיות. שואלים, כמו בכל פסוק, מכמה אותיות שונות באלף-בית מורכב הפסוק. אם בודקים רואים שבכל הפסוק "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור" – יש רק שבע אותיות, **אור** וחוץ מאותיות אור אותיות **מילה**. זו בדיוק המצוה שזכינו זה עתה לקיים, מצות מילה. שוב, שבע האותיות הללו הן **אור-מילה**, האור של ברית מילה.

ברית בפרשת יתרו – "כיתרון האור מן

החשך"

לגבי הברית מילה שלנו היום, בהשגחה פרטית, יצא – בהשגחה מיוחדת, בדחית הברית – שיהיה בדיוק היום הראשון של פרשת יתרו. בפנימיות התורה הסוד של פרשת יתרו, של מתן תורה ("תורה אור"), הוא "כיתרון האור מן החשך", יתרו מלשון יתרון. זה הפשט של יתרו, שבא מהמקום הכי רחוק על מנת להתגייר ולהסתפח לעם ישראל ובזכותו נתנה התורה, לכן פרשת יתרו הוא פרשת מתן תורה "יהי אור". עד שבא יתרו ואמר "ברוך הוי" התורה לא יכולה היתה להנתן לעם ישראל. ממש "כיתרון האור מן החשך". גם השליחות של מענדי ורוחמה יחיו תפעל "כיתרון האור מן החשך" – ללכת במקום שיש בו חשך רוחני

יהי אור". הכל עולה 25 פעמים **אלהים**, והיינו המלה הראשונה שכביכול יצאה מפי ה', המלה הראשונה שאלקים אמר בגלוי – **"יהי"**. על מה הוא אמר **"יהי"**? על אור. והנה פלא, היום הראשון פעמיים, כל עשרת האורות כנגד עשר הספירות, הן **"וויאמר] אלהים"** פעמים **"יהי [אור]**". הכל גילוי של אור ה', החל משניאור ועד **"ויקרא אלהים לאור יום...** ויהי ערב ויהי בקר יום אחד".

הכח להחדיר אלקות מטה-מטה ולהלעות

משם את העולם

אם כן, הברכה שלנו לשניאור זלמן הקטן היא שיהיה מלא אור, כמו אדמו"ר הזקן שהוא נקרא על שמו – שיחבר את האור של הנסתר של התורה ואת האור של הנגלה של התורה, וימשיך את שני האורות למטה, לתוך העולם, ואת כל ממד הזמן יעשה ל"יום אחד", ה' אחד שיתגלה במציאות למטה מטה. זה הכח שלו. ושוב, **"וויאמר אלהים יהי – אור"**. כמו שהרבי אומר, להחדיר את אלקות ה' לתחתית כדור הארץ, בחצי שהוא מטה-מטה.

יש משל של אדמו"ר הזקן שנקרא 'משל המנוף'. משהו פשוט מאד שצריך להסביר לאנשים. כדי להרים בנין המנוף חייב לתפוס מלמטה. אם אתה תופס באמצע הבנין אתה שובר את כל הבנין, מרים חלק אחד וחלק שני נשאר למטה, היסודות נשברים. לכן מנוף צריך לרדת בתכלית הירידה כדי להרים הכל מלמטה. זו השליחות שלכם. בכח השליח החדש, שניאור זלמן, תזכו להיות מנוף להרים את כל העולם מלמטה.

לחיים לחיים, שהסבים וכל המשפחה יהיו מאושרים עד בלי די, "והירקתי לכם ברכה עד בלי די".

זה זמן אבל בתוך הזמן יש רק גילוי של "הוי" אחד".

ברית ביום השמיני – חבור האורות של שני

ימי ראשון

על כל ברית מילה, גם מילה שאינה בזמנה, כתוב **"וביום השמיני ימול בשר ערלתו"**. אם הברית לא בזמן, זהו יום השמיני להחלמת התינוק, כפי ההלכה, ששמונה ימים אחרי שהוא כשיר עושים ברית מילה. כלומר, מבחינה מסוימת גם הברית הזו היא **"ביום השמיני"**, כל ברית היא **"ביום השמיני"**.

"יום השמיני" הראשון בתורה הוא יום ראשון השני של מעשה בראשית. העולם נברא ביום ראשון ויום השמיני הוא היום הראשון השני, יום ראשון הבא, שהרי בכל יום ראשון חוזר מעשה בראשית. היו מעמדות בבית המקדש, שבכל יום בשבוע היו אומרים את היום של מעשה בראשית, כי בכל שבוע הימים של מעשה בראשית חוזרים.

הסברנו שפעמיים אור הם שניאור ועוד ג"פ אור הם זלמן, כדי להמשיך את האור למטה. אם יש פעמיים יום ראשון (הראשון והשני, שהוא יום השמיני) יש כבר עשר פעמים אור, הכי מושלם שיכול להיות – עשרה אורות כנגד עשר הספירות. כתוב בקבלה שכאשר עושים את הגימטריא של כל האורות – **אור אור האור האור לאור** – זה 1075 שעולה ישראל במילוי: **יוד שין ריש אלף למד** (שיש בו חמש אותיות) וכן עולה **"שיר השירים"**. אם יש פעמיים, גם **"ביום השמיני ימול בשר ערלתו"** (ויגלה **אור מילה** וימשיכו למטה לתוך המציאות), המספר שיוצא הוא 2150.

נראה משהו פלאי: המספר הזה, 2150, מתחלק בשם **אלהים**, השם של מעשה בראשית, השם שברא את האור, **"וויאמר אלהים"**.

דבר יום ביומו תשע"ז (4)

מסר יומי הנשלח בסרטוני וואטסאפ

את השלב של העיבור והלידה אנחנו עוברים יותר מפעם אחת בחיים. מדי פעם אנו מתכנסים למצב של "עיבור", מקופלים בתוך עצמנו וניזונים ללא מאמץ, אוגרים כוחות ומתכוננים לבאות. במצב הזה יש כעס טוב על היצר הרע שמפריע לנו. אחר כך אנחנו נולדים, מגיחים החוצה מהרחם ומתחילים לינוק בשקיקה. לאחר זמן, אנו מבינים שעדיין הננו קטנים ("מוחין דקטנות") ועלינו לגדול. אז צריך להוולד פעם נוספת בתור גדולים ("מוחין דגדלות"). גידול מהיר!

כח לסבול

מהיכן לוקחים את הכוח לסבול? לאו דווקא סָבַל פיזי, אלא לסבול בסבלנות את המציאות שאיננה מושלמת, שיש בה צרות וחסרונות שונים שמפריעים לי ומפריעים בכלל. מה שאפשר לתקן צריך ודאי לתקן, אבל איך אפשר לסבול ולהכיל את כל מה שלא בשליטתי, כל מה שקורה סביבי (ובתוכי) שאיננו הולך כמו שצריך?

בקיצור: כמו שה' "סובל הכל" כך יש באדם כח לסבול הכל, שהרי ה' ברא את האדם בצלם אלהים. המפתח הוא האמונה הפשוטה בקב"ה, הטוב ומיטיב, וגם אם עכשיו קשה עוד מעט יהיה טוב מאד, "חבי כמעט רגע עד יעבור זעם", וכל הפחד יצחק...

ובהרחבה: יש זוג מושגי יסוד בקבלה ובחסידות, "אור אין סוף הממלא כל עלמין"

כעס טוב

האם יש דבר כזה כעס טוב? הרי "כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה"!

ובכל זאת, לפעמים צריך את "חוש הכעס" – כך נקרא אחד מחושי הנפש לפי הקבלה, והוא החוש המיוחד לחודש שבט. הדוגמא המובהקת לכעס טוב היא דברי הגמרא "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע" – פשוט לכעוס ולהתרגז על המחשבות הרעות שעולות מהמקום הנמוך של הנפש. אפשר אפילו לצעוק (בתוך הלב) על היצר הרע שבך "אתה רע ורשע!", כפי שאדמו"ר הזקן ממליץ לעשות.

בתמצית, מה פועל הכעס? הוא עוצר ודוחה, משבית ומנטרל את ההשפעה של הדבר שאני כועס עליו. לכן הכי טוב לכעוס על היצר הרע, שלא יכנס לתחומי ויזיק לי, כמו לכעוס על מחבל ולנטרל אותו...

אחת המלים הנרדפות לכעס ורוגז היא עִבְרָה (גם בתור פועל: מתעבר). מעניין שמלה דומה משמשת לתינוק בבטן אמו, עוֹבֵר, וכן לאשה בהריון, מעוברת הכל מאותו שרש (עבר). מה הקשר? האשה המעוברת קצת כועסת, כמו שנאמר בגמרא "מתמלא עברה כאשה עוברה [מעוברת]". למה היא כועסת? לא רק בגלל הבחילות וכאבי הגב... הכעס הזה ביסודו הוא תגובה נפשית טבעית וטובה של הגנה ושמירה על הולד-העובר מפני כל מזיק.

לסיום: סבל הוא ראשי תבות של הביטוי "סוף בהמה לשחיטה" (ברכות יז, א). מה הקשר? יש בנו נפש בהמית, המושכת אותנו כלפי מטה... זהו סבל לא פשוט. אבל אם נדע לסבול כראוי, סוף הנפש הבהמית יהיה "לשחיטה", לא שהיא תעלם אלא תתעלה, כי שחיטה היא גם במשמעות של משיכה, תזווה ממקום למקום.

ששת אלפים

"ששת אלפים שנה הוי עלמא: שני אלפים תוהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח" (סנהדרין צז, א). המספר אָלֶף רומז לפועל אָלַף מלשון לימוד, כמו בפסוק "וְאַלְפֵךְ חֻכְמָה" (איוב לג, לג). אם כך, עלינו ללמוד פעמיים ("שני אלפים") את העניין של התוהו, פעמיים את התורה ופעמיים את המשיח. למה פעמיים? כי בהמשך לפסוק "אאלֶפֶךְ חכמה" דרשו חכמים "אאלֶפֶךְ בינה" (האר"י הקדוש, לפי שבת קד, א) – בכל לימוד-אילוף יש את החכמה, הראיה הכללית הראשונית, ויש את הבינה התופסת ומנתחת לפרטים.

מהו התהליך תוהו-תורה-משיח? העולם מתחיל בתוהו ובוהו, "עולם התוהו" קודם ל"עולם התיקון". עולם התוהו לא הכיל את "האורות" העצומים שהיו בו, וסופו שנפל, נשבר ומת. אבל גם מי שמרגיש יציב בעולם התיקון המסודר, צריך להבין וללמוד – בחכמה ובבינה – על עולם התוהו הגועש במסתרים, כי מאותו עולם מגיעים אלינו המון אוצרות!

אחר כך, צריך כמובן ללמוד תורה. התורה היא המאפיין העיקרי של עולם התיקון. לא התלהבות חסרת מעצורים וגבולות, אלא הכל מדוד, יש דרך ברורה, כל האורות נכנסים בתוך "כלים".

ולבסוף, צריך ללמוד על המשיח, על ביאת המשיח והגאולה השלמה, ועל ניצוץ המשיח שנמצא בכל אחד ואחת. ביאת המשיח היא

ו"אור אין סוף הסובב כל עלמין". אלו שתי צורות של יחס בין האור האלוקי האין-סופי ובין העולמות הנבראים והמוגבלים. האור הממלא הוא מה ש"נתפס" בתוך העולם, כמו החיות המורגשת של הנשמה בתוך הגוף. כמו שנשמת האדם מתגלה ומורגשת בשכל יותר מאשר ברגל, כך האור הממלא מופיע באופן גלוי יותר ככל שמדובר בדרגה גבוהה יותר. האור הממלא נמשל לקו-חוט היורד מלמעלה למטה וככל שיוורד כך הוא נסתר יותר וקלוש יותר.

לעומת זאת, האור הסובב כל עלמין אינו נתפס בתוך העולמות הנבראים (מבחינת המודעות והחוויה המורגשת שלהם) אלא כאילו מרחף מעליהם. האור הסובב מקיף את כל העולמות באופן שווה, העולם הכי קדוש ומופשט שווה מבחינתו לעולם הכי תחתון ומגושם, כאילו נמצא מתחת לרגלינו כשם שהוא נמצא מעל המציאות הכי עדינה ונעלית (וראו בספר התניא פרק מ"ח. נדגיש שגם האור הממלא וגם האור הסובב עוסקים באור האלוקי לאחר "הצמצום").

בין שתי המדרגות הללו, הסובב והממלא, יש דרגה אמצעית, ממוצע המחבר בין הקצוות. זהו האור ה"סובל" כל עלמין, "סובל" נוטריקון "סובב ממלא", כמו בלשון חז"ל "הקב"ה סובל עולמו" (שמות רבה לו, ד). במושג "סובל" יש התייחסות לפרטים השונים ולדרגות השונות כפי שהן (מבלי "למחוק" את ההבדלים), ובכל זאת ללא חדירה מורגשת לפנימיותם אלא כאילו מחזיק אותם בחיקו, מכיל אותם בסבלנות...

עכשיו נחשוב על כל זה אצל האדם. אתה יכול להתייחס למה שאתה רואה בשוויון נפש גמור, כמו האור הסובב... אתה יכול להיות "מעורב" לגמרי, כמו האור הממלא, ואז להרגיש גם את הסבל והקושי. אבל אתה יכול "לרקוד על שתי החתונות", מבחוץ ומבפנים גם יחד, לסבול ולהמתין!

הרמז הראשון, והבולט ביותר, הוא ש-גד = 7, הבן השביעי! "בא גד" – הנה הגיע בן מספר שבע. מסתבר שהאבות והאמהות לא חשבו רק באותיות ומלים אלא גם במספרים. ועוד, תחילה נולדו ארבעה בנים ללאה, ואחר כך שלשה בנים לבלהה וזלפה – חלוקה של ג-ד.

הרמז השני הוא בהכפלת האותיות זו בזו (פעולה שנקראת "הכאה"): ג כפול ד שווה 12, רמז לשנים עשר השבטים שנולדו מיעקב.

המספר 12 מוביל לרמז הבא: זה = 12. מה הקשר? משה רבינו היה גדול הנביאים, ורק הוא התנבא בלשון "זה הדבר" – ראייה ברורה לגמרי, "באספקלריא המאירה", לעומת שאר הנביאים שהתנבאו רק בלשון "כה אמר ה'". גם משה רבינו הוא השביעי-החביב, דור שביעי לאברהם אבינו (אברהם-יצחק-יעקב-לוי-קהת-עמרם-משה). לא לחנם משה רבינו נקבר בנחלת שבט גד!

כעת נעלה כל מספר בריבוע: ג בריבוע שווה 9, ד בריבוע שווה 16, וביחד 25 (כמו במשפט פיתגורס: a בריבוע ועוד b בריבוע שווה c בריבוע). 25 = כה, ומכאן שגד רומז לשתי דרגות הנבואה: "זה", "כה".

ורמז אחרון חביב: חז"ל דורשים את סדר האותיות "גמיל דל"ת – גומל דלים".² גמילות חסדים היא תכונה יסודית של עם ישראל, כבר מאברהם אבינו שגמל חסדים טובים לכל. העיקר להיות גד – גומל דלים.

אורו של משיח

מתי מתחילה הגאולה? מתי מתחיל להתגלות האור של המשיח? הצדיק המופלא רבי חיים בן עטר, "אור החיים הקדוש", כותב שבשנת ת"ק מתחיל אור

כאשר האורות הגדולים של התורה מצליחים להתגלות ולהתממש בתוך העולם, בלי להחריב ולשבור, אלא אורות מיושבים בתוך כלים. "אורות דתוהו בכלים דתיקון".³

הבן החביב

"כל השביעין חביבין" אומרים חז"ל. אם כך, לבן השביעי של יעקב אבינו, גד, יש חביבות מיוחדת. אחד הביטויים של החביבות הוא בשעשועי מלים ומספרים, "גימטריאות פרפראות [חביבות] לחכמה", וגם בשמו של גד יש כמה רמזים חביבים:

* בהמשך להסבר שכל שני אלפים הם חכמה ובינה, יש לומר שכל תקופה נחלקת לשנים בדרך הבאה: שני אלפים תוהו היינו תהו ובהו – תהו חכמה, בהו בינה (ראה רמב"ן בראשית א, א, שתהו הוא היולי לגמרי ובהו הוא עם צורה ראשונה). שני אלפים תורה היינו תורה שבכתב ותורה שבעל פה (תורה שבכתב ניתנה באלף השלישי לבריא, ועיקר תורה שבע"פ הוא באלף הרביעי), כנגד חכמה ובינה ("מוסר אביך" ו"תורת אמך"), ובמלים אחרות "תורה [תושב"כ] ומצוה [תושב"ע"פ] כמבואר ברמב"ם בפתחה ליד החזקה. שני אלפים ימות המשיח היינו משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, חכמה ובינה, ובאופן אחר: אליהו הנביא ומשיח, חכמה ובינה.

רמזים בזה: תהו בהו = משיח בן דוד, נערץ סופן בתחילתן. כל שש השלבים: תהו בהו תורה מצוה משיח בן יוסף משיח בן דוד = 2166 = 6 פעמים 361 (19, חוה, ברבוע). ארבעה השלבים הראשונים, תהו בהו תורה מצוה = 1176 = 48 במשולש = יסוד היסודות ועמוד החכמות. שלשת הראשונים (דהיינו עד סוף האלף השלישי), תהו בהו תורה = 1035 = משולש 45 = 5 פעמים אור = 3 פעמים משה (דהיינו שזהו הממוצע), שרש משה רבינו הוא ב"שמיטה הראשונה", עולם התהו, ועיקר תורה שבכתב שנקראת על שמו ("תורת משה") התגלתה באלף השלישי, כנגד התפארת ("משה מלאו"). משיח בן יוסף משיח בן דוד = 990 = 44 במשולש. ניתן גם לומר: תהו בהו תורה מצוה משיח משיח = 1892 = יהלום 43 (דהיינו שני משולשים של 43 זה על גבי זה, פעמיים 43 = 86, אלהים). ובאופן אחר: תהו בהו תורה מצוה אליהו משיח = 1586 = אני פעמים הוי!

² מלבד ראשי התבות גד, שאר האותיות "גומל דלים" עולות יוסף. לפי סדר המחנה (וסדר השבטים לפי חודשי השנה ע"פ האר"י), אפרים ומנשה (יוסף) באים אחרי גד.

שכותב "משיח ה' שמו חיים" (אוה"ח דברים טו, ז). נראה שאור החיים רמז גם על עצמו (רבי חיים בן עטר), כמי שהרגיש את ניצוץ המשיח שבקרבו. מעבר לזה, מה יכול ללמד אותנו השם חיים?

המשיח מביא חיים, חיות אמיתית לכל העולם (ובגימטריא: חיות = משיח בן דוד).

חיים אמתיים הם אלו שמחזורים האמונה ונובעים ממנה, "צדיק באמונתו יחיה", והמשיח מלמד את כולם את אומנות חיי האמונה.

בגימטריא, חיים = ארבע פעמים טוב. וכיון שבמלה חיים יש ארבע אותיות, נמצא שהערך הממוצע של כל אות הוא טוב. מי שחי מתוך אמונה, רואה וחש שהכל טוב, הכל מלא בטוב ה', הטוב והמיטיב.

בארבע פעמים טוב יש רמז לארבע דמויות, אב-טיפוס של יהודי שחי את החיים הטובים באמת: הדמות הראשונה היא של "צדיק יסוד עולם", מי שכל חייו ומעשיו מתוך דבקות בה'. הדמות השניה היא יהודי "יודע ספר" שכל מעייניו בלימוד התורה הקדושה. היהודי השלישי הוא "חסיד שמח", עובד את ה' בשמחה ובטוב לבב. והרביעי הוא "יהודי פשוט", ללא כל תארים מיוחדים!

ארבעת היהודים הללו מייצגים כאן, בעולם הזה, את ארבעת העולמות היסודיים בחכמת הקבלה: עולם האצילות, עולם הבריאה, עולם היצירה, עולם העשיה. "צדיק יסוד עולם" שייך לעולם האצילות שאין בו תודעה נפרדת מאלוקות. "יודע ספר" מתאים לעולם הבריאה, עולם השכל. "חסיד שמח" שייך לעולם היצירה, המקביל לעולם הרגשות. ו"יהודי פשוט", עם שתי רגליים בקרקע, מתאים לעולם העשיה.

עם כל ההבדל ביניהם, לארבעת הדמויות הללו יש מכנה משותף גדול מאד, וכל אחד מהם הוא "יהודי אידיאלי", יהודים טובים באמת, טוב טוב טוב טוב = חיים. השוויון בין הארבעה משתקף בגימטריא היפהפיה: צדיק

הגאולה. זאת לפי דברי חז"ל שהעולם הוא ששת אלפים שנה, כל אלף שנה כנגד יום אחד במעשה בראשית – "כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבר" – והגאולה מגיעה ביום-האלף השישי. אומר אור החיים: כל אלף נחלק לשנים, 500 שנים ראשונות כנגד 12 שעות הלילה, ו-500 השנים האחרונות כנגד 12 שעות היום. וכך האלף השישי נחלק לשניים, חציו הראשון לילה, גלות, וחציו השני יום, אור הגאולה, החל משנת ה'ת"ק (5500 לבריאת העולם).

אור החיים הקדוש מבשר את התנוצצות אור הגאולה בדור שלו, שהרי הוא נפטר בשנת תק"ג. באותו זמן, חי ופעל מורנו רבי ישראל בעל שם טוב (שנפטר בשנת תק"כ). ארבע שנים לאחר פטירת אור החיים הקדוש, ראה הבעש"ט את המשיח, בשעת "עליית נשמה", והמשיח אמר לו שהוא יבוא כאשר "יפוצו מעינותיך חוצה". אם כך, שני הצדיקים הללו קשורים במיוחד לתחילת אור הגאולה, אורו של משיח.

לפי החשבון הזה, שנת ה'תש"נ היתה חצות יום השישי. והיום, שנת ה'תשע"ז, אנו בשלב מתקדם מאד של אורו של משיח. ככל שנתקשר לדמותם ודרכם של אור החיים הקדוש והבעש"ט, כך נפעל להשלים את גילוי האור של המשיח.³

חיים טובים

מה שמו של המשיח? יש לכך הרבה תשובות, החל מהנביא והגמרא. אחד המקורות המופלאים לכך הוא בדברי אור החיים הקדוש

³ ידוע הרמז ישראל בעל שם טוב = 1000, אלף אורות שניתנו למשה רבינו. נוסף לזה את אור החיים (280) ונקבל 1280 = אהרן פנים ואחור (א אה אהרן אהרן אהרן רן רן). אור החיים הקדוש והבעש"ט הם מתלמידיו של אהרן הכהן, "אוהב שלום ורודף שלום", ומכאן זה בבוא הגאולה.

יסוד עולם = יודע ספר = חסיד שמח = יהודי פשוט.

הגיע זמן הגאולה

גמרא ידועה במסכת סנהדרין אומרת "אמר רבי יוחנן אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב". ומהו הדור שלנו, חייב או זכאי? אפשר להביט על המציאות בעינים מפוכחות, בלי לטייה ולטשטש, ולקבוע שהדור "כולו חייב". גם הצדיקים אינם נקיים (שהרי "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא"), ואפשר לראות בעינים את "ירידת הדורות", נורמות מקולקלות, כפירה, אלימות ושטחיות... לא צריך לפרט.

אבל אפשר להביט על המציאות יותר לעומק. לא לראות רק את האמת בצד החיצוני, אלא לגלות את "האמת לאמיתה", הרבדים הנסתרים והשקטים יותר. מי שמביט בעין טובה ופנימית, רואה שהדור שלנו "כולו זכאי" (כמו שהדגיש הרבי מליובאוויטש פעמים רבות). כל הפגמים הם בחיצוניות, ואם נקלף את העטיפה הקוצנית נראה המון טוב וקדושה, "כולו זכאי". אם כך, הדור שלנו כולו זכאי וכולו חייב גם יחד! זה העומק בדברי רבי יוחנן, "אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או [באותו דור עצמו] כולו חייב [תלוי איך אתה מסתכל]".

בהמשך הגמרא מוסבר על הפסוק "בְּעֵתָה אֲחִישָׁנָה" – "זכו, אחישנה. לא זכו, בעתה". ברור ש"דור זכאי" הוא הזמן של "זכו אחישנה". אבל כמו שראינו שהדור הוא "זכאי לא זכאי", כך נכון לומר "זכו לא זכו" ביחד, ואז הגאולה "בְּעֵתָה אֲחִישָׁנָה" יחד (כמו הפשט של הפסוק!). ורמז יפה: **זכו לא זכו = זמן**, "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה", זמן הגאולה!

למצויים במושגי הקבלה, הגימטריא הזו אומרת עוד משהו חשוב: **זכו לא זכו = מה בן שני שמות קדושים שהחיבור שלהם מבטא את הגאולה.**

המפגש

מורנו הבעל שם טוב השתוקק מאד לפגוש את רבי חיים בן עטר, בעל אור החיים הקדוש. לכן הבעש"ט התאמץ כל כך לעלות לארץ הקודש ולירושלים עיר הקודש, בה התגורר אור החיים (בבית הנמצא עד היום ברחוב אור החיים בעיר העתיקה).

מדוע המפגש הזה כה חשוב? המסורת החסידית אומרת שאור החיים היה בחינת הרוח של דוד המלך והבעש"ט היה בחינת הנפש של דוד המלך. אילו היו נפגשים יחד, היה חיבור של הרוח והנפש ואז היתה מתגלה בשלימות נשמת משיח בן דוד, ביאת המשיח ממש.

הרוח והנפש הם שני חלקים המשלימים זה את זה. רוח בלי נפש היא "רוחנית" וערטילאית, ונפש בלי רוח חסרה רוח חיים. הרוח והנפש מתבטאים בשמותיהם של שני הצדיקים הללו: רבי ישראל בעל-שם-טוב מבטא את כלל ישראל, עם ישראל כולו, כל אחד ואחת מבני ישראל באשר הם, ורבי חיים בן עטר מבטא את רוח החיים הבאה מלמעלה.

כאשר אדם שקוע בעלפון עמוק, תרדמת, ניתן להעיר אותו על-ידי שלוחשים באזנו את שמו האמתי. נשמתו שומעת את הקול הקורא בשמה, והיא מקיצה לפתע ומתעוררת לחיים. זה הסוד של נשמת רבי ישראל בעש"ט – הקב"ה גוחן כביכול ולוחש באזני העם השקוע בתרדמת הגלות: **ישראל**, קום וחי! רבי ישראל עורר את עם ישראל לחיים חדשים, ואילו היה פוגש את רבי חיים היו החיים מגיעים לשיאם בביאת המשיח. יהי רצון שנזכה להשלים מהרה את המפגש.

אסור לחשב את הקץ אלא לחיות אותו, לחיות עם משיח – ואז הוא יבוא, לא יאחר!⁷

קצתי בחיי

חכמינו אמרו "תיפח רוחם של מחשבי קיצים", וכן הזהיר הרמב"ם בתוקף שלא לחשב את זמן ביאת המשיח. בלשון הרמב"ם: "היסוד השנים עשר [מתוך י"ג העיקרים] ימות המשיח. והוא להאמין ולאמת שיבוא ולא יחשב שיתאחר, אם יתמהמה חכה לו, ולא ישים לו זמן ולא יעשה לו סברות במקראות להוציא זמן ביאתו, וחכמים אומרים תיפח רוחן של מחשבי קיצים".

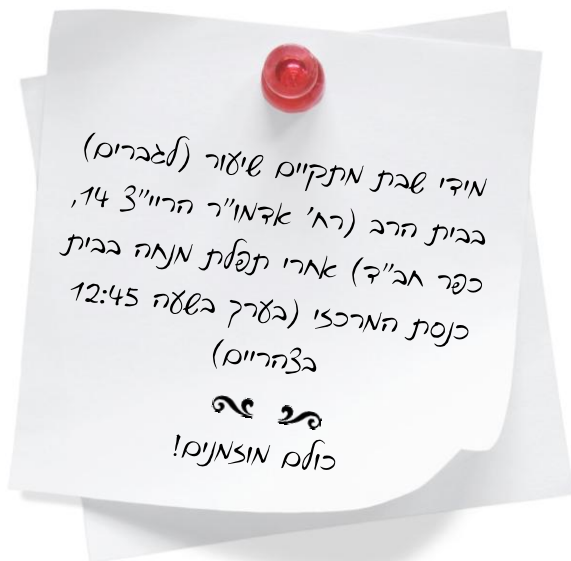
בדרך רמז, כתוב בתורה "וַתֵּאמֶר רַבָּקָה אֶל יִצְחָק קְצָתִי בְחַיֵּי מִפְּנֵי בְנוֹת חַת" – אינני מוכנה להתחבר עם אלו שמחפשים את הקץ בכל מחיר. מי שמאמין מחכה וממתין, אינו מחפש סיפוק מידי, ואינו מתאכזב ומתייאש עם כל דחיה.

אבל בפסוק הזה מסתתר משחק מלים משמעותי: "קְצָתִי בְחַיֵּי" – יצחק אותיות קץ חי, כמבואר בספרי המקובלים. יצחק אוהב (צוחק-משחק) להתעסק בקצים! מהו ההבדל בין חישוב הקץ השלילי ל"קץ חי" החיובי?

יצחק אינו מחשב את הקץ שיבוא. אצלו הקץ חי ממש עכשיו! חישוב הקץ פירושו להיתפס לצד החיצוני, כמו מיסטיקנים זולים שמחפשים פטנטים וקסמים איך להגיע עכשיו לעתיד הטוב. כך מפספסים את העיקר, "מוציאים את הנשמה", ולכן תיפח רוחם של מחשבי קיצים. אל תחפש מתי יבוא משיח, הבא אותו בעצמך בכך שתחיה עכשיו בצורה מתוקנת, חולל בתוכך ובסביבתך את השינוי הפנימי והאמתי. "דוד מלך ישראל חי וקים", משיח בן דוד חי וקים (בכל דור!) – ואם אנו מאמינים באמת בביאתו, כמו שדורש הרמב"ם,

⁷ רמזים נוספים בפסוק: "רבקה אל יצחק" = יעקב יעקב יעקב (הוי' פעמים אהיה). רבקה אל יצחק קצתי בחיי = 1176 (משולש 48) = יסוד היסודות ועמוד החכמות (פתיחת היד החזקה). קצתי בחיי = משולש 35, יהודי.

מוקדש לרפואת אסתר בת אידה

רוצה לקבל "ואביטה"?

רשימת נקודות ההפצה

050761899	ירושלים - גבעת שאול	0546610722	כפר חב"ד
0584829829	גבעת רונן	0523003085	יצהר
0547827702	גוש שילה	0508884177	בת עין
0528989683	קרית ארבע	0584006135	ירושלים - קטמונים

רוצה להקים נקודה במקום מגוריך? צלצל 0523003085

ניתן להקדיש את 'ואביטה' לזכות יקיריכם ולזכות בהפצת שיצורי

הרב המאלת עותקים בשבוע!

elimiz770@gmail.com